

Gradnja po drugi svetovni vojni

Radovljica

Oris stanja po koncu okupacije

Neue Heimat. V Radovljici je za nemško uradništvo manjkalo 133 stanovanj, zato je gradbeno podjetje iz Celovca začelo graditi v nemškem slogu stanovanjsko naselje Neue Heimat - Nova domovina, najprej z 32 stanovanji, nameravali pa so jih zgraditi še 60. Leta 1942 so bili gradbeni načrti okupacijske uprave še zelo obsežni. V Radovljici, kjer je živelo 925 meščanov, v Predtrgu 505 oseb in na Lancovem 194, so nameravali zgraditi mestno hišo, šolo, otroški vrtec, športno igrišče, dom za ostarele, mrliško vežico in parkirni prostor, poročali pa so, da potrebujejo še 200 novih stanovanj in barako za namestitev nemških uradov, ki so jih premestili z Bleda. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, gradbenega materiala in delavcev so v prihodnjem letu načrtovane gradnje opustili.

Vir: Okupatorjevi načrti preнове večjih naselij za naselitev Nemcev (avtor Ivan Križnar; Kranjsko okrožje med NOB 1941-1945).

Stanovanja. Posebna pozornost se obrača ustanovitvi novih stanovanj, zlasti v okrožnem mestu. Dovršenih je že osem petsobnih in 24 štirisočnih stanovanj, v katera so se stranke že vselile. 32 stanovanj se gradi in so v surovem stanju že gotova. Še tekom leta se bo začelo z gradnjo 12 novih stanovanj.

Karawanken Bote, 24. 04. 1943

Op.: Nemci so od načrtovanih 92 stanovanj do konca leta 1943 zgradili 64 stanovanj, nato pa so porazi na fronti in pomanjkanje denarja ustavili gradnjo.

Op. 2.: Iz časopisa Karawanken Bote izvemo, da so Nemci med vojno prenovili Graščino, dozidali Ljudski dom (danes občina), zgradili vilo Landrat (kasneje ambulanta, danes CSD), stanovanjski objekt in vrtec na Kopališki ulici (danes Zdravstveni dom). Postavili so tudi reševalno postajo.

Radovljica z »Novo naselbino«, 1945

Vir: DAR

.....

Orisa stanja takoj po vojni

Stanovanjska, urbanistična in komunalna dejavnost. Mesto je bilo razdeljeno v 3 četrti: Mesto z 48 hišnimi enotami, Predmesto s 112 hišami in še »Novo naselbino« s 16 hišnimi številkami, ki so jo zgradili Nemci, ter Predtrg s 107 hišami.

Zaradi zaplembe nemške imovine in imovine nemških državljanov, pobeglih oseb, zaradi vojnega dobička in drugih vzrokov je bilo v letih 1945-48 zaplenjeno 27 stanovanj in stanovanjskih hiš ter še cela »Nova naselbina« s 16 štiristanovanjskimi hišami. Med večjimi omenimo le graščino grofa Thurn Valsassino, katere vrednost je bila ocenjena na 1,000.000 din. V njej je bil pred vojno in med njo sedež okraja. Ob koncu vojne jo je zasedla vojska. Glede njene namembnosti je bilo nato več predlogov. Jeseni 1946 je izvršilni odbor MLO sklenil, da se graščina zaradi velike stanovanjske stiske spremeni v stanovanja. Čez leto dni je bilo na zboru volivcev rečeno, da bo vojska stavbo izpraznila, da pa bo v njej sedež Gorenjskega gozdnega gospodarstva. Leta 1950 se je v graščino ponovno vrnil okraj Radovljica. Nekatere druge večje stavbe so bile dane v upravljanje raznim institucijam in ustanovam, 7 hiš v Radovljici, ki so po vojni postale »splošno ljudsko premoženje« je LOMO 1953 prodal na dražbi. Večino stanovanjskih zgradb je prevzel MLO, kjer je zanje najprej skrbelo Mestno gospodarsko podjetje, 24. 8. 1947 pa je bilo z odločbo ustanovljeno Mestno komunalno podjetje »Uprava državnih stanovanjskih zgradb«. Podjetje je imelo leta 1948 pod upravo skupno 28 hiš s približno 137 najemniki in zaposlenega 1 uslužbenca. Ukvarjalo se je z vzdrževanjem stavb in pobiranjem stanarine. Vsa obravnavana leta so se MLO in meščani pritoževali nad strankami v teh stanovanjih, ki zelo slabo skrbijo za red in čistočo. Stanovalci so v stanovanjih gojili kokoši, zajce in prašiče, leta 1948 so se pojavile tudi stenice.

Čeprav je bila stanovanjska stiska velika, je bilo zanimanja za gradnjo hiš malo, še manj pa gradenj. V začetku leta 1948 je MLO poročal o izdelavi osnutka regulacijskega načrta nove Radovljice. V začetku leta 1952 je bil sprejet zazidalni načrt Radovljice, avtorica je bila ing. Grasseljeva. Ves čas nastajanja načrta je MLO spremljal delo in pošiljal predloge kot npr: da se terase od Kajuhove ceste do Sv. Ane pozidajo z vilami in uredi park da se v državnih blokkih ob Prešernovi ulici uredijo podstrešna stanovanja; da morajo biti načrtovane hiše na zahodni strani Prešernove ulice lične in enonadstropne, podobne vilam, zaradi zakritja »po nemškem sistemu« postavljenih zgradb itd. Gradnjo po novem zazidalnem načrtu so nato ovirali tudi lastniki parcel, ki jih niso hoteli prodajati. Za 26 stavb ob Prešernovi cesti je leta 1953 zaprosilo 17 interesentov, 3 pa so se že zgradile.

Med vidne urbanistične posege leta 1953 spada tudi rušenje stare kapelice pri Grajskem dvoru zaradi širjenja prometnic.

Vir: Radovljica v letih po 2. svetovni vojni (avtorica Nada Holynski, Radovljiški zbornik 1992)

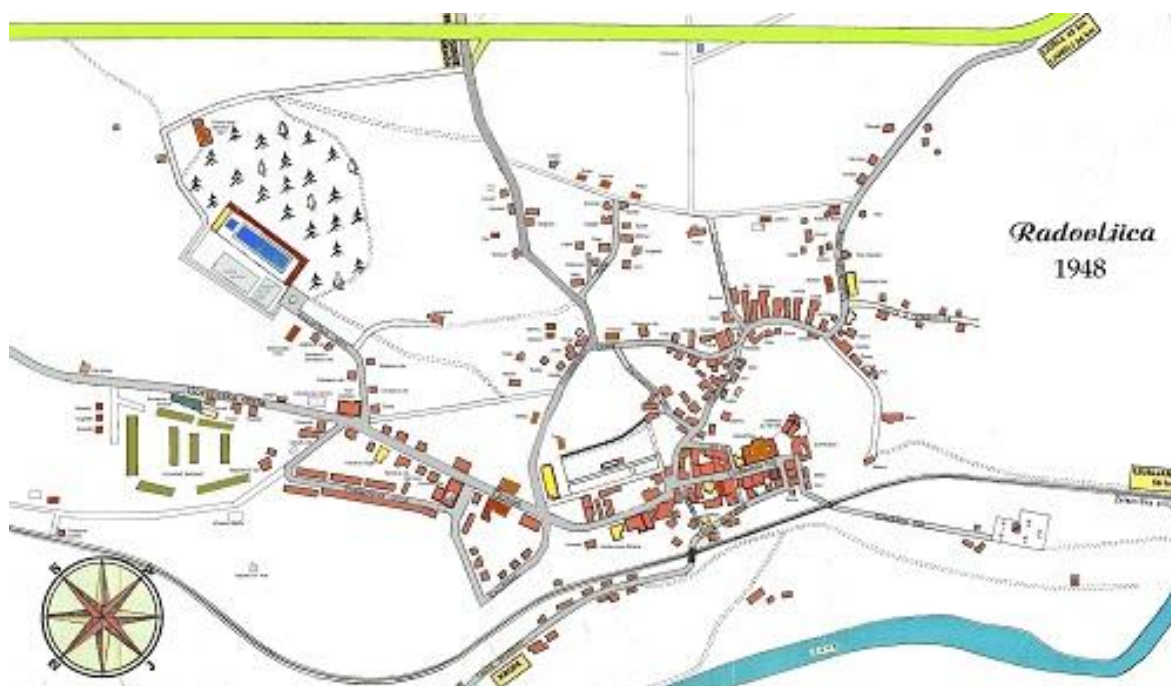
Med vidnejšimi predstavniki povojne arhitekture omenimo trgovsko-upravni in hotelski center ob avtobusni postaji (arhitekt Boris Zrimc), pošto (Arhitektburo Tržič), otroški vrtec (arh. Stanko Kristl), Šarčevo vilo (arh. Andrej Šarec), poslopje tovarne Almira (arh. Blaž Vogeljik, Industrijski biro Ljubljana), novo šolo (arh. Andrej Ravnihar in Janez Žan) in stanovanjsko naselje t. i. »Vila bloke« (ista avtorja) v bližini znamenja Sv. Ane nad železniško progo in ob cesti proti Lescam ...

Vir: Radovljica (avtor Cene Avguštin, 1983)

Povojna adaptacija stanovanj. Aprila leta 1946 so na pobudo takratnega župana Staneta Perca ustanovili gradbeno podjetje Megrad. Spomnim se da, da so bili med ustanovitelji: Vinko Magister, Franc Valant, »Žbona«, Franc Rotar, Anton Bajželj, Franc Mulej, Jože Klander, Tone Peinkirhar. Ostalih se ne spomnim. Prvi direktor je bil Vinko Magister, drugi pa moj oče Franc Valant (od 22. junija 1953). Za mojim očetom je bil direktor Naglič, ki pa je bil »politično kadrovan«.

Prva naloga novoustanovljenega podjetja je bila adaptacija in prezidava blokov v Novi naselbini. Med vojno »Neue Heimat« (Nova domovina). Kmalu so ulico preimenovali v Prešernovo ulico.

Vir: Napisal Franci Valant, p. d. Benč (julij 2016)

Hiše in ceste v Radovljici, 1948

Vir: DAR (po Ropretovem načrtu Radovljice 1973)

.....

Petletni investicijski plan okraja Jesenice. Naloge našega zveznega in republiškega petletnega plana so jasno izražene v zakonu o petletnem planu, ki predvideva predvsem elektrifikacijo in industrializacijo države. Okrajni in krajevni plani pa morajo skrbeti zlasti za dvig lokalnega gospodarstva in izboljšanje ter novo-

gradnje komunalnih naprav t. j. stanovanj, vodovodov, kopališč, parkov, cest, mostov, električne razsvetljave itd. Lokalna proizvodnja mora dopolnjevati zvezno in republiško proizvodnjo s tem, da črpa sredstva iz lokalnih virov. Na podlagi teh smernic je Izvršilni odbor jeseniškega okraja izdelal petletni plan bodočega gospodarskega razvoja, ki predvideva dvig obstoječe in novogradnjo lokalne industrije. Velika skrb bo posvečena gradnji nujnih komunalnih naprav. Preširoko bi zašli, če bi se pri naštevanju bodočih del spuščali v podrobnosti. Zaradi tega navajamo tu najvažnejše postavke.

Opekarna v Dvorski vasi bo povečala proizvodnjo zidne opeke od 1,200.000 komadov na 3,000.000, proizvodnja krede od letnih 100 vagonov v l. 1946 na 1800 vagonov v l. 1951. Zgradili bomo dve tovarni, ki bosta odpadke, ki nastanejo pri sečnji gozdov t. j. iglice smrek, jelk in borov, predelovali v eterična olja, tako da bo leta 1951 znašala proizvodnja teh olj najmanj 18.000 kg. V načrtu je organizacija mizarske delavnice za tipizirano stavbeno pohištvo, gradnja moderne apnenice z letno zmogljivostjo najmanj 1000 ton, razen tega se bo klavnica na Jesenicah, ki ne odgovarja sodobnim potrebam, razširila in modernizirala. V te namene bo Okrajni ljudski odbor investiral v teku petletke 19,000.000 din.

Razširila se bo električna mreža v sledečih krajih; v območju Krajevnega ljudskega odbora Begunje bomo elektrificirali sledeče vasi: Slatna, Mlaka, Srednja vas in Sv. Lucija; v območju Krajevnega ljudskega odbora Brezje vas Leše, območje Krajevnega ljudskega odbora Koprivnik - Gorjuše; v območju Krajevnega ljudskega odbora Boh. Bistrica vasi Nemški rovt, Ravne in Nomenj; v območju Krajevnega ljudskega odbora Zg. Gorje vasi Perniki, Sr. in Zg. Radovna; v območju Mestnega ljudskega odbora Jesenice Kočna in Podkočna ter del Hrušice. Za vsa ta dela bo investiranih najmanj 1,500.000 din.

Glavna naloga okrajnega petletnega plana pa je izgradnja komunalnih naprav, ki bodo v korist vsemu prebivalstvu našega okraja. Dovršili, obnovili in zgradili bomo vodovode na Jesenicah, Bledu, v Kropi, Stari Fužini, Boh. Beli, Podkončni ter trasa Begunje-Lesce-Radovljica. Vodovode v drugih krajih bomo gradili v drugi petletki. Obnovili in podaljšali bomo kanalizacijo na Bledu in Jesenicah.

V teh krajih, razen tega še v Radovljici in Lescah, bomo razširili obstoječo javno razsvetljavo. Katranizirali bomo ceste na Jesenicah in v Radovljici. Z nabavo treh avtobusov, postavitvijo garaž in avtomehaničnih delavnic bomo vzpostavili avtobusni progi Hrušica-Jesenice-Javornik, ter Brezje-Zapuže-Žirovnica-Jesenice, razen tega bomo na Jesenicah zgradili letno in zimsko kopališče, obnovili letno kopališče na Bledu in zgradili zaprto kopališče v Radovljici. Za javne potrebe bo na Jesenicah zgrajena javna tržnica in tehtnica, ter javno stranišče na Jesenicah in na Bledu. Za vsa navedena dela so predvidene investicije v znesku 22.000.000 din. V kolikor razna manjša komunalna dela tu niso navedena, bodo finansirana iz rednih proračunov Krajevnih ljudskih odborov.

Da bi stanovanjsko stisko vsaj delno omilil, bo Mestni ljudski odbor Jesenice v prvi petletki zgradil 72 stanovanj, Krajevni ljudski odbor Radovljica in Lesce pa 18 stanovanj. Pri tem seveda niso upoštevana stanovanja, ki jih bo gradila Železarna za svoje delavce in nameščence. Teh stanovanj bo najmanj 500. Razen tega bo tudi Tovarna verig v Lescah zgradila večje število stanovanj. Vsa ta stanovanja bodo dvo-ali trosobna z vsemi pritiklinami in opremljena z modernimi napravami. V načrtu je tudi gradnja novega okrajnega doma na Jesenicah, ker sedanji prostori, ki so večinoma stanovanjski, že danes ne odgovarjajo svojim potrebam.

Veliko skrb posveča okrajni plan tudi kulturi in prosveti. V ta namen bomo gradili sedemletko na Srednji Dobravi, obnovili pa šole pri Sv. Križu, na Hrušici, Jesenicah,

v Kranjski gori in Dovjem. Že v prihodnjem letu 1948 bo dokončana obnova šole na Bl. Dobravi, v Ovsišah, Lešah in Ribnem. Prav tako se predvideva gradnja nove gimnazije na Jesenicah, ki bo imela 21 učilnic in ostale pomožne prostore. Da bi v tej gimnaziji omogočili študij tudi okoličanom, bomo na Jesenicah zgradili moderen dijaški dom, v katerem bo prostora za najmanj 250 dijakov. V tem domu bodo velike zračne spalnice, lepe učilnice in razna igrišča, ki bodo zgovorno pričale o skrbi ljudske oblasti za vsestranski razvoj mladine.

Tudi za ljudsko prosveto so v planu visoke postavke, saj bomo gradili v prihodnjih letih kar tri domove ljudske prosvete, in sicer v Kranjski gori, Mošnjah in Lancovem. Za naše najmlajše bodo na Jesenicah, v Radovljici in Žirovnici zgrajeni Domovi igre in dela.

V skrbi za zdravje prebivalstva bomo zgradili kopališči v Kranjski gori in Kropi, ter fizikulturni dom na Blejski Dobravi, obnovili pa fizikulturni dom v Žirovnici in drugih krajih. Za razvoj fizikulture so tudi predvidene postavke: za nabavo raznega športnega orodja in opreme. / Kuralt

Vir: Jeseniški kovinar, 3. 1. 1947

Op.: V prvi petletki je KLO Radovljica spadal pod jeseniški okraj.

O gospodarski dejavnosti Okrajnega ljudskega odbora Jesenice v I. 1948 in obrazložitev proračuna za I. 1949 - Investicije za družbeni standard. Investicije za izgradnjo objektov družbenega standarda so se v letu 1948. napram letu 1947. dvignile na 237.6%. V letu 1947. in 1948. je OLO investiral za zvišanje stanovanjskega fonda: v letu 1947. za obnovo stavb na Bledu, Jesenicah in v Radovljici 760.000 din; za obnovo stavb v krajevnih ljudskih odborih pa 307.000 din, tako da je bilo v letu 1947. usposobljenih in adaptiranih 54 stanovanjskih stavb.

Po navodilu Ministrstva za finance LPS je OLO v letu 1948. odkupil stavbo bivše posojilnice v Radovljici za 2,650 tisoč dinarjev in stavbo bivše Posojilnice v Kranjski gori za 412.000 din. Omenjeni stavbi sta prišli v upravo prizadetih krajevnih ljudskih odborov.

Vir: Jeseniški kovinar, 26. 3. 1949

O gospodarski dejavnosti Okrajnega ljudskega odbora Jesenice v I. 1948 in obrazložitev proračuna za I. 1949 - kulturno-prosvetna dejavnost. Za obnovo med okupacijo porušenih šol je bilo v letu 1947. investirana 1,055.000 din in tako obnovljenih 9 učilnic. Za. Obnovo, za adaptacijo šolskih poslopij pa je bilo v letu 1948. investiranih 1,402.000 din. Obnovljene so bile šole na Breznici, v Ribnem, na Blejski Dobravi, na Ovsišah in Lescah, adaptirane pa so bile šolske stavbe v Kranjski gori. v Radovljici, v Kamni gorici, na Jesenicah, na Koroški Beli, na Dovjem, na Koprivniku in Glasbena šola na Jesenicah. Odkupljena je bila stavba za šolo na Hrušici. Za preureditev prostorov v gimnaziji v Radovljici je bilo investiranih 76.000 din, za pripravljala dela za gradnjo Dijaškega doma na Jesenicah 762.000 din, za internat v Radovljici 58 tisoč din in za internat v Bohinjski Bistrici 40.000 din.

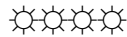
Vir: Jeseniški kovinar, 26. 3. 1949

O gospodarski dejavnosti Okrajnega ljudskega odbora Jesenice v I. 1948 in obrazložitev proračuna za I. 1949 - objekti socialnega skrbstva. Za adaptacijo stavbe in nabave opreme za Dom igre in dela v Radovljici je bilo investiranih 46.000 din, za razširitev Doma onemoglih na Jesenicah pa 209 tisoč dinarjev.

Za fizikalne objekte je bilo v letih 1947. in 1948. investiranih 870.000 din in sicer za obnovo kopališča na Bledu 485.000 din, za kopališče v Kranjski gori 55.000 din in za adaptacijo fizikalnega doma v Žirovnici 330.000 din.

Za obnovo objektov državne uprave in za nabavo opreme je bilo v letih 1947. in 1948. investiranih 1.513.000 din. v katerem znesku je že vračunana nabava nove barake z 20 pisarniškimi prostori za potrebe OLO.

Vir: Jeseniški kovinar, 26. 3. 1949

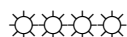
Hranilnica okraja Jesenice. Mestna hranilnica, ki je kot finančna institucija poslovala tudi od Nemci je imela ob reorganizaciji v Hranilnico okraja Jesenice s sedežem v Radovljici (odločba OLO Jesenice z dne 12. 9. 1946, po kateri se prilagodi organizacija Mestne hranilnice splošnemu zakonu o državnih gospodarskih objektih) osnovnih sredstev 4,988.988.- din in obratnih sredstev 1,000.000.- din. Konec leta 1948 je dobila novo ime Komunalna banka OLO Jesenice v Radovljici, leta 1950 pa je bila imovina Komunalne banke okrajnega pomena prenesena na Narodno banko, FLRJ – Komunalna banka v Radovljici se je preoblikovala v podružnico Narodne banke s sedežem v Radovljici in poslovnim območjem novega OLO Radovljica.

Vir: Radovljiški zbornik 1992

Hranilnica, 1945

Vir: foto Janez Kocijančič

Radovljico moramo očistiti in urediti. Starodavno mestece Radovljica ima vse naravne pogoje, da se razvije v privlačno tujsko prometno postojanko. Njena osrednja lega, milo in sončno podnebje, sodobno kopališče z edinstvenim razgledom

na venec visokih gora, krasna okolica s številnimi naselji, zelenimi holmi in prijetnimi izleti proti Lescam, Begunjam, Mošnjam, Gradišču in Lancove – vse to vsako leto privablja v Radovljico letoviščarje iz raznih krajev Slovenije in tudi iz drugih republik.

Toda samo naravne lepote mesta in naselij še ne zadostujejo za razvoj turizma. Gostom je treba nuditi nekaj več. Mestu je treba dati lepo podobo, ki bo v skladu z naravnim okoljem. Goste bo še bolj zadovoljilo, če bodo na udobnih klopeh uživali krasote planinskega sveta, če bodo imeli vedno na razpolago vodo in razsvetljava in od časa do časa tudi kulturno razvedrilo v obliki godbenih in pevskih koncertov ter se naužili lepote ob gorenjski folklori.

Treba pa bo tudi mesto urediti tako, da bo za oko bolj prijetno. Predvsem bo treba s cest, potov in dvorišč odstraniti vso grdo navlako, ki žali estetski čut vsakega kulturnega človeka. Ob Pokopališki poti leže celi kupi razbite opeke, posode, steklenice, konzervnih škatel, starih cunj, kosti in druge navlake, ki kazi ta lepi okoliš starega mesta. Ob župni cerkvi leže razbite opeke, v severnem delu Grajskega parka je prava džungla drevesnih vej, napol podrtih šup, ki kažejo gola strešna rebra itd. Ob Gubčevi ulici in ob Partizanski poti so celi kupi smeti, pepela in celo človeških las. Ob lepi Kajuhovi ulici, s katere je najlepši razgled v dolino obeh Sav, na Lancovo, Blejsko okolico in na Triglavsko pogorje, leže celi kupi vsakovrstne navlake in to na kraju, kjer bi moralo biti nekaj klopi, s katerih bi ljudje uživali lepote tega planinskega sveta. Gimnazijsko igrišče je skrajno zanemarjeno. Sredi igrišča je cel kup gramoza in še večji kup razbitih lončenih kahlic za sobne peči, na obodu igrišča pa pohojeno in zanikrno grmičje.

V stari radovljiški pasaži, ki krajša pot s postaje v Predtrg, je pravo kotišče nesnage, ker nekateri ponočnjaki smatrajo ta rov za javno stranišče. Če človek pogleda okoli sebe, vidi podrte ograje, polomljena vrata dvorišč, na dvoriščih pa raznovrstno navlako, ki daje slabo spričevalo upravnikom in gospodarjem.

Če pride tujec v Radovljico in bolj natančno pogleda okoli sebe, si lahko kmalu ustvari sodbo o kulturnosti ljudi, ki dopuščajo tako nesnago na vidnih krajih tega po naravnih lepotah tako bogato obdarjenega mesta. Vse to bi se dalo brez večjih težav in stroškov odpraviti in to staro naselje bi dobilo videz lepo urejenega in kulturnega mesta. Samo nekoliko več smisla in dobre volje, pa bo Radovljica zaživela lepše življenje, saj ima nekaj prav lepih gostinskih lokalov in lepo urejenih trgovin. / M. Sušnik.

Vir: Glas Gorenjske, 4. 4. 1953

Desetletni načrt Okrajnega ljudskega odbora Radovljica

Dvojčki namesto stanovanjskih blokov. Naš sodelavec je obiskal predsednika gospodarskega sveta OLO Radovljica tovariša Bračiča in se pogovarjal z njim o problemih in načrtih, s katerimi se danes bavi gospodarski svet radovljiškega okraja. Res da je tov. Bračič prišel na novo službeno mesto šele pred 14 dnevi, vendar je že podrobno seznanjen z gospodarsko in komunalno dejavnostjo v okraju. Poudaril je, da vsi odseki gospodarskega sveta sestavljajo daljši, desetletni perspektivni načrt svojega dela, nato pa je odgovoril na nekaj vprašanj o investicijah, komunikacijah in stanovanjskih problemih v okraju.

Kakšne investicijske gradnje predvideva OLO Radovljica v prihodnosti?

Končno smo prenehali s tako imenovano anarhijo v našem investiranju. Prešli smo na načrtni sistem gradnje in razdelili okraj na šest centrov: Kranjska gora, Jesenice, Radovljica, Bled, Kropa in Boh. Bistrica. Seveda bomo v naših turističnih centrih, Kranjski gori in na Bledu investirali največ za razvoj turizma in gostinstva. Gradijo se tudi tri vzpenjače in sicer na Mežakljo, na Vogel in na Pokljuko. Na Mežakljo bo tekla vzpenjača še to leto, na Pokljuko pa prihodnje leto. Zgradili jo bodo ljubljanski železničarji, material pa bodo izdelala domača podjetja.

Kakšne so komunikacije v okraju, zlasti še, ker prihaja v okraj veliko turistov in izletnikov tudi z avtomobili?

Kot glavna prometna žila veže okraj betonska cesta Ljubljana–Bled. Vendar je precej odsekov, kjer avtomobil zagrne ljudi v oblak prahu. To je brez dvoma kaj malo privlačno tako za naše ljudi kot za tujce, ki prihajajo v naše kraje na oddih. Na vsak način moramo še letos končati z asfaltiranjem odseka ceste Žirovnica-Jesenice. Prav tako bomo asfaltirali cesto od Bohinjske Bistrice do Zlatoroga ob Bohinjskem jezeru. To bo za Bohinjce prav gotovo velika pridobitev. Dalje bomo postavili pri Bitnjem nov betonski most, namesto lesenega. Predvidevamo, da bo stal 30 do 40 milijonov dinarjev. Kljub visoki številki sem prepričan, da se bo gradnja na vsak način izplačala. Omenim naj še, da imamo v Kamni gorici kamnolom, kjer lomijo najboljši porfir v državi. Zaenkrat je dnevna produkcija 24 kubikov, ker pa ima kamnolom velike možnosti za razvoj, ga bomo izpopolnili z mehanizacijo. S tem, mislim, se bodo osamosvojili in ne bomo navezani na prevoz kamenja iz Kokre. Tudi s prodajo pofirja bomo lahko začeli.

Imate težave s stanovanjskimi vprašanji?

Kje pa jih nimajo. To vprašanje je tudi pri nas zelo pereče in ga OLO z vso resnostjo rešuje. S številno priselitvijo je nastala gneča in za enkrat ljudje res nimajo kam iti. V Radovljici ne smemo graditi blokov, ker je turistični center z vilami. Zaradi tega si bomo pomagali z gradnjo dvo-stanovanjskih hiš, tako imenovanih dvojčkov. Če bomo z delom tako resno nadaljevali, bomo stanovanjsko krizo rešili prihodnje leto do jeseni. Naj vam še povem, da bomo barake nasproti kopališča še letos podrli, na prostoru pa zgradili fizikulturni park. Dokler ne rešimo stanovanjskega vprašanja, pa je vsak dotok gostov v naš kraj nemogoč. V Radovljico je včasih prihajalo do 1500 letoviščarjev na oddih, sedaj pa ni nikogar, saj imamo samo nekaj nad 50 prenočišč v domu Slavka Šlandra. Vse privatne sobe pa ima stanovanjski urad.

Precej podobna slika je na Bledu, z razliko, da imajo tam okoli 3000 sob za letoviščarje. Zato pa stanovanjski problem ni nič lažji, ker stanovanjski urad, da ščiti letoviščarski prostor, zavrne vsako prošnjo. Prav tako kot v Radovljici, bomo tudi na Bledu morali graditi dvojčke.

Kakšne bodo ostale investicije v okraju?

Predvsem mislimo elektrificirati vse gorske vasi, kjer še nimajo električnega toka. Zgraditi nameravamo vodovod po vseh krajih, kjer ga do danes ni. Poseben problem je blejska kanalizacija, ki ga bomo prav tako rešili.

...

Od kod boste črpali finančne vire za vsa ta predvidena dela, ki ste jih našteali?

Sredstva bomo črpali v večini iz razlike akumulacije med republiko in okrajem ter iz davka na plače. Prav tako mislimo, da nam bodo podjetja iz svojega fonda za prosto razpolaganje nakazala denar. Moram povedati, da nam je jeseniška železarna v ta namen že nakazala 200 milijonov.

Želim načeti še en problem, ki ga bomo morali v najkrajšem času rešiti. – Iz zemljiškega sklada, ki je last splošnega ljudskega premoženja, so občine razdelile zemljo med delavce. Ta zemlja pa ni bila produktivna, skupnost ni od nje ničesar

imela, ker so jo obdelovali samo za lastno potrošnjo. Zato je nujno, da se ta zemlja vrne v zemljiški sklad splošnega ljudskega premoženja, občine pa bodo morale ustanoviti nove ekonomije ali zadruge. Le na ta način bo skupnost dobivala pridelke iz zemlje, ki je kot rečeno, last splošnega ljudskega premoženja.

Vir: Glas Gorenjske, 20. 6. 1953

Izdelan je generalni urbanistični načrt. Naselji Radovljica in Lesce se bosta v nekaj desetletjih združili v lepo mesto. V projektivnem biroju pri okrajnem ljudskem odboru v Radovljici so izdelali generalni urbanistični načrt za Radovljico in Lesce, kajti ti dve naselji se bosta v perspektivi združili v eno, lepo urejeno in moderno mesto, ki bo štel približno 10.000 prebivalcev. Našemu sodelavcu, ki se je oglasil v Projektivnem biroju, so projektanti ta načrt takole obrazložili:

Če pogledamo področje Radovljice in Lesc, lahko ugotovimo, da sta se ti dve naselji razvijali postopoma. Na eni strani imamo sklenjeno urbanistično celoto stare Radovljice, ki je zaradi srednjeveškega obzidja, jarkov in globeli ter svoje lege na naravnem pomolu obdržala prav do danes svojo srednjeveško obliko. Na drugi strani pa sta naselji Lesce in Predtrg, ki sta se v preteklosti razvijali popolnoma stihijsko, brez določenega programa. Edina težnja, ki prevladuje v zadnjih desetih letih, je težnja, da se Radovljica poveže z industrijsko in prometno pomembnimi Lescami. Pomanjkanje trdnega in brezkompromisnega urbanističnega načrta je vzrok, da vzbuja stari del Radovljice ponekod vtis slučajno in neenotno nametane kupa hiš, brez podobe organsko sklenjenega in estetsko učinkovitega mestnega naselja. Podobno bi mogli ugotoviti tudi za Lesce.

Da bi se v bodoče preprečila taka nenačrtna in slučajna dela, je Ljudski odbor mestne občine Radovljica sklenil, naj se izdela generalni regulacijski načrt, ki bo uredil urbanistično adaptacijo obstoječih naselij in določil po conah zazidalne površine, pri tem pa upošteval vse sodobne in moderne principe pri gradnji naselij.

Generalni urbanistični načrt je sedaj pred nami. Po načrtu naj bi novo upravno poslopje za potrebe Okrajnega ljudskega odbora stalo na prostoru, kjer je sedaj gimnazija. Gimnazijsko poslopje bi bila nekaka osnova za to novo stavbo, na obeh straneh pa bi se pozidala še dva trakta. Na vsak način bo ta lepa in impozantna stavba predstavljala središče novejšega dela mesta, ki je nastalo od leta 1900 do danes.

Telovadišče in igrišče bosta urejena v neposredni bližini Fizikurnega doma in kopališča, kjer bo tudi prostor za kulturni dom. Nogometno igrišče bo urejeno na skrajnem severozapadnem delu mesta za Oblo gorico, ki jo bodo pogozdili.

Srednjeveški del mesta bo ostal takšen, kakršen je danes. Starodavna graščina, v kateri bo muzej, bo predstavljala mogočen kulturni spomenik.

Osnovna šola, ki je bila lani dvignjena za eno nadstropje, bo še nekaj desetletij služila svojemu namenu. Poslopje za gimnazijo pa bodo zgradili pod Zdravstvenim domom. Poslopji Narodne banke in Ljudskega odbora mestne občine ostaneta tam, kjer sta. Za trgovske, upravne in stanovanjske stavbe pa je predviden okoliš Grajskega dvora, ki bo bodoči mestni center. V ta namen bo preložena cesta, ki vodi mimo Grajskega dvora z zap. na vzhodno stran, tako da bo ta osrednji mestni okoliš lahko smotno zazidan.

Zdravstveni center se bo po potrebi lahko razširil ob Zdravstvenem domu. Turistični center pa bo na vzhodni strani Oble gorice, kjer bo zgrajenih več manjših hišic. Mestno kopališče pa bo treba temeljito obnoviti, za kar bo potrebnih okoli 15 milijonov dinarjev. Predvidena je tudi gradnja doma JLA.

Železniško postajališče v Radovljici bo ostalo. Znatno pa se bo razširila železniška postaja v Lescah, ki jo bodo premaknili proti Radovljici.

Na skrajnem zapadnem koncu Lesc je predvidena gradnja kulturnega doma ter telovadišča in igrišča za športne namene. Industrijska in obrtna podjetja bodo v prihodnje gradili na južni strani železniške proge v smeri proti Lescam, za skladišča pa je namenjen prostor v okolici postajnega poslopja v Lescah.

Ostale površine med Radovljico in Lescami bodo izkoriščene za gradnjo stanovanj, za parke in nasade, sprehajališča, ceste in steze za pešce. Na ta način se bosta v nekaj desetletjih zrasli Radovljica in Lesce v važno gospodarsko, turistično, prometno in kulturno središče, ki bo štelo okoli 10.000 prebivalcev.

Ta program se bo zaradi stanovanjskih in turističnih težav začel izvajati že letos. Že v preteklem letu je OLO Radovljica investiral 21 milijonov dinarjev za zidavo 10 lepih stanovanj, letos pa bodo gradili nadaljnjih 20 stanovanj, jugozapadno od Oble gorice. / M. Sušnik.

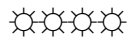
Vir: Glas Gorenjske, 27. 3. 1954

.....

Otvoritev »Doma igre in dela« v Radovljici. Dne 13. januarja 1948 je bil v Radovljici v navzočnosti zastopnika ministrstva za prosveto LRS tov. Vrtačnika, okrajnega šolskega nadzornika tov. Kopriva Ivana ter zastopnikov množičnih organizacij otvorjen „Dom igre in dela“. V njem je nastanjenih 48 otrok, izmed teh 19 od mater-delavk, ki so zaposlene v okoliških tovarnah. Velike težave pri ustanavljanju doma so bile glede prostora, kar je dalj časa oviralo otvoritev. Dom je začasno v prostorih Mestnega ljudskega odbora, kjer se sicer za enkrat otrokom ne bo mogla nuditi vsa udobnost. V „Domu“ se bodo v času odsotnosti mater malčki zadrževali in vzgajali, hrano pa bodo morali prinesiti od doma.

Za otvoritveno proslavo so otroci sami pripravili nekaj uspešnih točk, na kar je zastopnik ministrstva za prosveto nakazal pomen in namen ustanovljenega doma. Za njim je spregovoril okrajni šolski nadzornik in zastopniki množičnih organizacij, ki so v svojih nagovorih želeli, da bi se še nadalje domu posvečala vsa skrb, da bi se čimprej dokončno uredil in izpopolnil. Vendar je že uspeh množičnih organizacij v Radovljici v tem, da so olajšali delo našim ženam-delavkam in jih razbremenili skrbi v času zaposlitve. V bližnji bodočnosti pa se bo poiskal primernejši prostor, v katerem se bodo otrokom nudile vse ugodnosti kot po drugih „Domovih igre in dela“.

Vir: Jeseniški kovinar, 20. 01. 1948

Ponovno odprta kavarna »Grajski dvor«. Po dolгих letih so v Radovljici spet odprli kavarno »Grajski dvor«, ki je krasno preurejena. V kratkem se bodo gosti lahko zatekali tudi v moderno restavracijo.

Vir: Glas Gorenjske, 7. 3. 1953

Pestra komunalna dejavnost v radovljiškem okraju. ... Okrajni ljudski odbor bo v enem mesecu preskrbel radovljiški enoti KNOJ nove prostore in tako pridobil v Grajskem dvoru sobe za turiste, katerih Radovljica sedaj nima. Tudi »Triglav« bo preurejen in bo že prihodnje leto služil gostom. ...

Vir: Glas Gorenjske, 8. 8. 1953

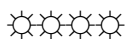
»Grajski dvor« in dvorjani / Nezdave razmere pri radovljiških gostincih. Politični in oblastni funkcionarji v Radovljici vedno pogosteje dobivajo dopisnice, ki so sicer anonimne, vendar pa zelo dobro kažejo na razmere v gostinskem podjetju »Grajski dvor«. Ti dve podjetji sta »Triglav« in bife pri kolodvoru. Vodilni ljudje iz »Grajskega dvora« pa imajo do svojih rednikov zelo mačehovski odnos. Važno vlogo pri vsem tem ima tudi erotika, ki ji je zapadla glava podjetja.

Podjetje nima tarifnega pravilnika, zato določa plače direktor po svoji uvidevnosti. Delavsko samoupravljanje jr pri teh ljudeh še vedno sen bodočnosti. Le »vrhovi« se tu pa tam sestanejo in še tedaj kaj malo koristnega sklenejo. V skladu s plačami določa direktor tudi bonitete posameznim uslužbencem. Natararica A. ima plače 9.600 dinarjev, v kuhinji boniteto za 2.100 dinarjev in v kavarni boniteto prav tako za 2.100 dinarjev. To se pravi, da zasluži na mesec 13.800 dinarjev. To je kar lepa plača. Le kateri zdravnik ali inženir ima tako plačo prva leta? Bonitete v hrani prejemajo tudi drugi uslužbenci, vendar imajo ti precej nižje osnovne prejemke. Tovarišica M. ima 6.200 dinarjev osnovnih prejemkov in boniteto v hrani za 3.200 dinarjev. Le od kod taka razlika? Zanimivo bi bilo videti gospodarski račun podjetja. Prav gotovo ni najboljši. Bonitete ki jih deli direktor po svoji »uvidevnosti« privedejo do velikih razlik tudi v plačah in uslužbenci se upravičeno pritožujejo.

Tu se nam nehote vriva misel, zakaj delovni kolektiv ne skliče sestanka in razmer ne uredi. Zato imajo polno pravico, če pa jim jo kdo krati, naj zahtevajo, da se ga odstavi. Mimogrede naj omenimo še to, da bi moral vodja podjetja opravljati svoje posle v pisarni, ki jo zato ima, ne pa »uradovati« kar v kuhinji. Ljudje, ki ga iščejo, ga nikdar ne najdejo, ker ga v pisarni nikoli ni.

Prepričani smo, da bo delovni kolektiv znal sam urediti zadeve ki mu niso všeč in da bo prevzel upravljanje v svoje roke. Če pa se to ne bo zgodilo bodo morali poseči v poslovanje oblastni organi in izreči o tem svoje mnenje.

Glas Gorenjske, 27. 2. 1954

Gradnja novega kina. Za Mestnim domom hitijo delavci z graditvijo novega modernega kina, v katerem bo 550 sedežev. Staro kino dvorano bo poslej prevzel njen lastnik »Partizan« in jo preuredil v telovadnico. Baje bomo Radovljičani zaradi tega ostali dva meseca brez kino predstav, ker bo novo kino odprt šele 1. oktobra.

Glas Gorenjske, 11. 7. 1953

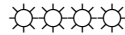
Nova kino dvorana. V petek je bila v Radovljici otvorjena nova kino dvorana. Graditi so jo pričeli že lani. Graditelj in investitor je bil Ljudski odbor mestne občine. Sedaj je delo že končano in Radovljica je dobila eno najlepših dvoran te vrste v Sloveniji. Dvorana je v podaljšku radovljiškega Mestnega doma, s katerim je zvezana s

kratkima hodnikoma. Skozi prostrano in okusno vežo vodijo štiri široka vrata v dvorano, v kateri je 550 sedežev. Vsa tla so parketirana, stene zastirajo težke žametne zavese. Zlasti ugaja strop, na katerem preprosto gradivo dosega močan lepotni učinek.

V kabini sta dva nova kinoprojektorja, izdelek tovarne »Iskra«. V prvem nadstropju je še majhen salonček – prostor za čitalnico, ob kateri bodo imele svoje prostore vse družbene organizacije v Radovljici.

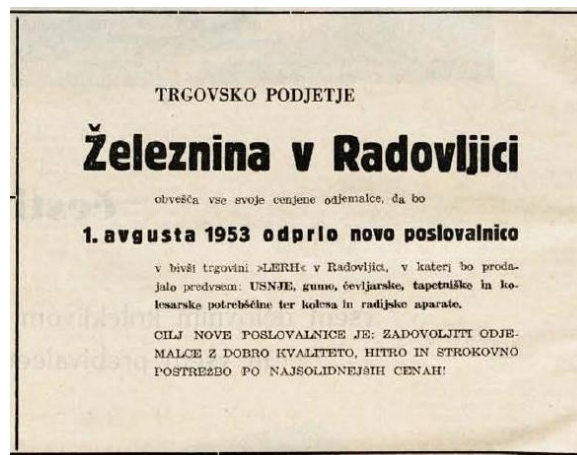
Z novo dvorano je Radovljica dobila novo udobno in okusno opremljeno mesto za kulturno izživiljanje, razvedrilo in družbeno udejstvovanje.

Vir: Glas Gorenjske, 20. 11. 1953

Nova poslovalnica Železnine Radovljica (pri Lerhu)

Obrtna zadruga - železnina. 27. 4. 1948 je bil razglašen temeljni zakon o zasebnih trgovinah. Organizacijo trgovine odslej vodi država, ki odloča plan trgovske mreže. Tedaj so OLO in KLO ukinili skoraj vse privatne trgovine oziroma niso dajali dovoljenja za nadaljnje opravljanje trgovske dejavnosti večini trgovin »ker niso v planu trgovske mreže« ali pa so jim dokazali razne prekrške. Slednjega so se v Radovljici manj posluževali - pri večini trgovcev so s prepričevanjem dosegli »lastne izjave« o prenosu trgovin v državni sektor (večina starih trgovcev je obdržala v njih službe in prejemale najemnino za lokale). Od 15. maja do 7. avgusta 1948 je potekal prevzem blaga privatnih trgovcev. V Komanovi hiši so tako ustanovili »Obrtno zadrugo - železnino«. / **Vir: Radovljica v letih po 2. svetovni vojni (avtorica Nada Holynski / Radovljiški zbornik 1992)**

**Oglas nove poslovalnice Železnine Radovljica
Glas Gorenjske, 1. 8. 1953**

Trgovsko podjetje »Železnina« v Radovljici je s prvim avgustom odprlo v bivši trgovini »Lerh« novo poslovalnico. Prejšnji lokal je bil za tolikšno množino različnih artiklov znatno premajhen, zato je bila postrežba zelo otežkočena.

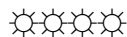
V novi poslovalnici, katero je podjetje primerno preuredilo, bodo prodajali usnje, gumo, čevljske, tapetniške in kolesarske potrebščine kakor tudi kolesa in radio aparate.

V starem lokalu pri »Komanu« pa bo ostala trgovina z železnino, steklom, porcelanom, kemikalijami, barvami in laki.

Vir: Glas Gorenjske, 8. 8. 1953

Železnina – špecerija – porcelan Koman Jože
Vir: posredovala Ana Mohorič

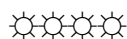

Dograjeno sodišče, šola, kino ... V našem mestu se v zadnjem času precej gradi. V središču mesta so v poslopju okrajnega sodišča prizidali še eno nadstropje, prav tako osnovni šoli, ker sta bili že obe zgradbi pretesni za današnje potrebe. Dokončali so tudi poslopje za mestni kino, ki je končno le prišel do svojih lastnih prostorov. Bivšo kino dvorano so preuredili v telovadnico TVD Partizan.

Vir: Glas Gorenjske, 26. 9. 1953

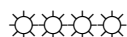
Nadzidani šola in sodišče, od. 1955
Vir: DAR (detajl razglednice)

Gradnje »dvojčkov«. Gradnje v Radovljici lepo napredujejo. »Dvojčki«, ki jih zidajo namesto stanovanjskih blokov, so že pod streho, prav tako pa sta tudi šola in sodišče, ki so ju nadzidali, že pokrita.

Adaptirati bodo začeli hotel »Grajski dvor«, ker je štab KNOJ že dobil svoje prostore v drugi stavbi.

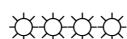
Vir: Glas Gorenjske, 5. 12. 1953

Prenovljen telovadni dom. TVD Partizan Radovljica je v počastitev 10. obletnice II. zasedanja AVNOJ v Jajcu otvoril lepo prenovljen telovadni dom z lepo uspelo telovadno akademijo. Tov. Marinšek, tajnik okrajne zveze »Partizana«, je izrazil željo, naj ti ta dom po 13 letih mrtvila zopet polno zaživel.

Po govoru republiškega poslanca tov. Albina Jensterla so sledile igre in plesi cicibanov, pionirjev in pionirk, recitali in telovadne točke. Najboljše so bile mladinke, ki so lepo izvedle skupinske vaje na dveh gredeh in pokazale nekaj lepih sestav tudi na dvovišinski bradlji. Članice so izvajale vaje s kiji, člani pa skupinske proste vaje ...

Vir: Glas Gorenjske, 5. 12. 1953

Dokončali bodo začeta dela / Nekaj besed o delu občinskega odbora v Radovljici. Naš sodelavec je obiskal predsednika Ljudskega odbora mestne občine v Radovljici in ga naprosil, naj mu pove o opravljenem delu v preteklem letu in o

načrtih, ki jih ima ljudski odbor letos pred seboj. Predsednik tov. Perc se je rade volje odzval in postregel našemu dopisniku s številnimi podatki o turizmu, gospodarstvu, investicijah itd.

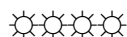
V preteklem letu je LOMO iz lastnih sredstev in iz sredstev, ki jih je dal okrajni ljudski odbor, investiral okoli 115 milijonov dinarjev. Denar je bil v glavnem porabljen za obnovitev kino dvorane, ki je bila otvorjena v mesecu novembru. Iz tega denarja so nadzidali tudi osnovno šolo. Gradnja je potekala v redu in učenci se bodo po semestralnih počitnicah že lahko vselili v nove prostor. Ljudski odbor je nameraval pričeti še z gradnjo kulturnega centra v Lescah. Do tega ni prišlo, ker dolgo niso našli za to primerne prostora. Letos pa bodo pričeli z zidavo novega doma v bližini leškega športnega igrišča. Občinski odbor v Radovljici je dal izdelati tudi nov urbanistični načrt, ki pa ne bo bistveno spremenil zunanjšega izgleda mesta.

Letošnji zgodnji sneg je preprečil, da bi do konca asfaltirali novo cesto med Radovljico in Lescami. Polovica del je že gotovih, druga pa čaka na pomlad. Istočasno bodo to cesto tudi elektrificirali. V tem letu bodo končana tudi dela na stanovanjskih hišah ob kopališču in stranke se bodo že do poletja lahko vselile. Veliko delo je bilo opravljeno z zajetjem novega vira pitne vode v Dragi pri Begunjah. Novi vodovod ni namenjen samo mestu, ampak tudi številnim okoliškim vasem. Vendar s tem dela pri vodovodu še ne bodo končana. V načrtu je še popravilo celotnega vodnega omrežja.

Glavni program občinskega odbora za tekoče leto je torej v prvi vrsti dokončanje v preteklem letu pričelih del. Tudi letališča se bodo lotili in ga preuredili za potniški promet, kar bo veliko koristilo razvoju turizma v tem delu Gorenjske. Planinsko društvo v Radovljici je dobilo za gradnjo Valvazorjeve kočice na Stolu 3 milijone dinarjev, športno društvo pa za svoje potrebe in za preureditev igrišča en milijon. V tem letu bodo posvetili vso skrb tudi izgledu mesta. Preuredili bodo parke in ponovno popravili prostor pred kopališčem. Občina bo še pred sezono poskrbela, da bo v bazenu voda iz vodovoda, na kopališču pa bodo namestili filtre in črpalke.

V tem letu bodo uredili vse okoliške občinske poti, za kar bodo porabili približno 1,2 milijona dinarjev. Cestno razsvetljavo pa so izpolnili že preteklo leto in tako ustregli željam prebivalstva. Zbori volivcev so bili lani vsake tri mesece. Občinski odbor je realiziral marsikateri predlog glede investicij in davkov. 1. februarja bo otvorjena telovadnica »Partizana«. Društvo je dobilo za njeno adaptacijo 2 milijona dinarjev. V novi telovadnici bodo našli prostor tudi učenci osnovne in vajeniške šole. Nadalje misli občina še na gradnjo novega kulturnega doma v Radovljici. Tudi poslopje občinskega odbora dobiva novo notranje obličje. Pričeli so preurejati in popravljati prostore. Posebno lepo bo urejena poročna soba, s čemer bodo dali poudarek civilni poroki. Tudi sejno dvorano, ki je do sedaj niso imeli, bodo napravili, tako, da bo občinski odbor lahko nemoteno zasedal in še naprej vodil svojo občino k napredku.

Vir: Glas Gorenjske, 23. 1. 1954

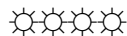
Slovesna otvoritev novih učilnic v Radovljici. V ponedeljek je bila slovesna otvoritev treh novih učilnic v nadstropju osnovne šole, ki je bilo lani nadzidano. Tej lepi slovesnosti je prisostvovalo lepo število staršev, kulturnih delavcev, predstavnikov krajevne ljudske oblasti in mestnih podjetij, ki so opravila vsa potrebna dela v poslopju.

Upravitelj osnovne šole tov. Tone Kobentar je pozdravil vse navzoče in med drugim omenil, da je bila šola zgrajena pred 50 leti in je zadoščala za takratne potrebe. Od tedaj pa se je število prebivalstva več kot podvojilo in temu primerno se je zvišalo tudi število šolskih otrok. Smotrni pouk je bil v šoli skoraj nemogoč. Zahvalil se je predstavnikom OLO in mestne občine za vso podporo in razumevanje in tudi obrtnim podjetjem, katerih delo je bilo zaradi rednega pouka precej oteženo.

Predsednik LOMO tov. Stane Perc je povedal, da so sredstva za to šolo ustvarili in prispevali delovni kolektivi, prav posebej se je zahvalil neumornemu šolskemu upravitelju Tonetu Kobentarju za njegov velik trud in požrtvovalnost.

Sledil je prav lep kulturni spored, ki ga je izvajala mladina osnovne šole pod vodstvom učiteljev Fr. Pikla in Živičeve.

Vir: Glas Gorenjske, 6. 3. 1954

Radovljica, 1955

Vir: DAR (zal. Turistično društvo Radovljica)

Otvoritev ceste Radovljica–Lesce. V četrtek popoldne je bila slovesno izročena svojemu namenu modernizirana cesta Radovljica-Lesce. Na križišču cest pri Gasilskem domu v Radovljici je bil čez cesto napet trak, ki ga je ob navzočnosti predstavnikov okraja, mestne občine in graditeljev prerezal predsednik OLO Radovljica, tov. Milan Kristan. Šef cestne uprave tov. Pavel Marinšek pa je na kratko poudaril pomen te ceste za lokalni in turistični promet. Nakazal je nujno potrebo razširitve in modernizacije te ceste. Vzdrževanje prejšnje makadamske ceste, ki je bila ozka, vijugasta in izredno izrabljena, je zahtevala letno velika denarna sredstva, ki pa bodo pri sedanji asfaltirani cesti skoraj odpadla.

Cesto so začeli obnavljati v avgustu leta 1953. Vsled dolgotrajnega deževja so dela na cesti v pozni jeseni prekinili, pred tedni pa so z delom zopet začeli. Delo je izredno

hitro napredovalo. Cesta je 6 m široka, na levi je 2 m širok pločnik za pešče, na desni pa pol metra široko izogibališče.

Vir: Glas Gorenjske, 8. 5. 1954

Porušena kapela sv. Janeza

Vir: Foto Cene Avguštin

Nova cesta, od. 1955

Vir: DAR (zal. Turistično društvo Radovljica)

Kako se grade ceste? V Radovljici bi jo lahko že zgradili, če ... Radovljica je približno 1 km oddaljena od glavne ceste Ljubljana – Jesenice. Dobre dovozne ceste iz Radovljice do glavne ceste pa doslej še niso uspeli zgraditi, saj pot, ki pelje skozi Predtrg javnemu prometu ne ustreza, ker na tej poti ni možno srečanje avtomobilov. Drugi priključek k glavni cesti mimo »Hiršmana« pa je tudi ozek, razen tega pase še izogiba vsaki njivici, sadnim drevesom ter kozolcem.

Radovljičani so z veseljem pozdravili pobudo LOMO Radovljica in OLO, da se zgradi nova dovozna cesta iz Radovljice do glavne ceste, ki bi bila dovolj široka. OLO Radovljica je v ta namen prispeval 10,000.000 din. Do tu je bilo vse v redu, kljub temu, da se nekaj zasebnikov z načrtom ni strinjalo, ker bi nova cesta prečkala njihovo zemljišče.

Z delom so pričeli že 22. septembra letos. Nekako v začetku oktobra pa na gradbišču ni bilo več delavcev. Radovljičani so spraševali, kaj naj bi to pomenilo? Stari priključek je bil že neuporaben za promet, nenadoma pa so z deli prenehali. Čez čas so prebivalci le izvedeli, da so z delom na cesti pričeli brez gradbenega dovoljenja in brez pristanka Glavne uprave za ceste LRS. Nalog, da se z deli preneha, je izdal OLO Radovljica, ker se ni strinjal, da bi se cesta izpeljala po regulacijskem načrtu, temveč je zahteval, da se stari priključek samo razširi ter tlakuje. S tem pa se spet ni strinjal LOMO Radovljica. Zaradi tega je OLO imenoval posebno komisijo, ki naj bi proučila obe možnosti. Komisija se je tudi sestala 16. oktobra, vendar so že pri sestavi komisije nastale težkoče, ker je OLO postavil samo svoje člane, povabil pa ni k sodelovanju tudi zastopnika LOMO Radovljica. Ko se je po protestu komisija končno le sestala, je ugotovila pravilno stališče LOMO, da pa kljub temu ne more nadaljevati z delom, ker ni gradbenega dovoljenja.

Kako je sedaj z gradbenim dovoljenjem, Radovljičanom še ni popolnoma jasno. Menda ga OLO še ni izdal. Obstoja pa nekak pristanek revizijske komisije, da se z delom lahko nadaljuje samo do nekega profila 35, t. j. do tam, ko seka nova cesta stari priključek, ne smejo pa nadaljevati z deli preko zasebnih zemljišč. Tedaj so na gradbišču ponovno delali, vendar le nekaj dni. Od 2. novembra pa nova cesta v Radovljici zopet sameva in Radovljičani lahko le gledajo kupe razritega materiala, razvoženega po dobršnem delu Radovljice. Ali so dela dokončno ustavili še ne vemo, vendar je malo verjetno, da bi letos še gradili, saj v kratkem lahko pričakujemo, da bo zapadel sneg.

Kaj je vzrok, da gradnja te ceste nikakor ne more napredovati? Ali je morda temu vzrok zopet nesporazum med OLO in LOMO? Ali pa morda manjka le kak formalni pristanek? – Prav gotovo bi bilo dobro, če bi se v takih primerih vprašalo za mnenje tudi volivce.

Radovljičani želijo, da bi bila cesta čim prej zgrajena in da bi ustrezala rastočemu prometu. Zato je njih želja, da bi se delavci kmalu speto pojavili na cestišču.

Vir: Glas Gorenjske, 13. 11. 1954

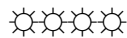
Staro križišče pri Hiršmanu, ok. 1960

Vir: DAR

Za ureditev cest v Radovljici. Na območju mesta Radovljica sta najbolj zanemarjeni Prešernova cesta in Gradiška pot. Prešernova cesta je bila v pozni jeseni na debelo posuta z gramozom, niso jo pa potem utrdili s cestnim valjarjem. Tako morajo stanovalci tega dela mesta že nekaj mesecev hoditi po tej razmehčani cesti, pri čemer si pešci kvarijo obutev, kolesarji pa zračnice. Na gradiški poti, ki vodi na pokopališče, je tudi odtočni kanal na levi strani že več let zasut. Ob deževnih dneh dere voda po sredi te poti kot hudournik in odnaša gramoz in kamenje na železniško progo.

V Radovljici sta zaposlena dva starejša moža kot snažilca in urejevalca cest in poti v mestu. V glavnem se držita na Gorenjski cesti in na Mestnem trgu, na stranske ceste pa zaideta le malokdaj. Zato bi bilo treba za izredna dela najeti za nekaj dni v letu dva močna delavca, ki bi uredila Prešernovo cesto in očistila kanal ob Gradiški poti ter speljala vodo tja, kamor je tekla pred leti.

Vir: Glas Gorenjske, 23. 4. 1955

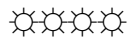
Radovljica je pripravljena na turistično sezono. Radovljica se s svojo starodavno graščino z visokim stolpom v gotskem slogu, s čudovito okolico in tihimi dolinicami uvršča med najlepša naselja v Sloveniji. V kolikor že sama narava ni obdarovala ta lepi okoliš, so to storili ljudje s smotrno ureditvijo mesta in okolice.

Pred tedni je bilo prebeljeno poslopje Okrajnega sodišča, v kratkem pa bo ometano in pobeljeno tudi poslopje osnovne šole in urejen okoliš Mestnega doma in Mestnega kina, ki je obdan s cvetjem. Prijetna je tudi Prešernova cesta z zelenicami in gredami. Prav lepa je tudi kopališka cesta.

V Predtrgu so si vojaki lepo uredili svojo postojanko, naredili so dohode, balinišče in igrišče za odbojko. Tudi TD »Partizan« si je v okviru možnosti uredilo svoje telovadišče in igrišče. OLO pa je asfaltiral cestno križišče in cesto proti Lescam. Tudi okoliš Grajskega dvora, Osnovne šole in Kajuhave ulice nudi prav prijeten pogled.

Radovljici so v ponos tudi nekatere lepo urejene trgovine in gostinski obrati. Če ne bo vreme nagajalo, bo imela Radovljica letos ugodno turistično sezono.

Vir: Glas Gorenjske, 12. 6. 1954

Gradnja stanovanj v Radovljici

Dobro stanovanje za delovnega človeka ni razkošje pač pa samo po sebi nujna in razumljiva potreba (Z 19. Skupne seje obeh zborov OLO Radovljica). Radovljica, 21. oktobra 1954; ... V razpravo o 3. točki dnevnega reda, ki obravnava stanovanjska vprašanja in komunalne probleme v okraju, je posegel tudi ljudski poslanec dr. Anton Kržišnik. Za dnevno obnavljanje svojih fizičnih in duševnih moči, je dejal tovariš Kržišnik, radi delovni človek poleg hrane, predvsem dobro stanovanje, v katerem preživi delavec pretežen del svojega prostega časa. Dobrih stanovanj pa vsem delovnim ljudem še ne moremo dati, ker je bila dediščina stanovanj. fonda zelo klavrna. V prvih letih naše izgradnje je bila iz razumljivih razlogov dana prednost gospodarstvu in industriji. Tako se je na mah, predvsem v industrijskih središčih pojavil stanovanjski problem kot eden najresnejših. To se vleče kot nerešeno vprašanje iz leta v leto. Izraženo v številkah, je stanje sledeče; v radovljiškem okraju živi 47.357 ljudi in ima na razpolago 11.955 stanovanj, kar ne zadošča niti za najnujnejše potrebe in primanjkuje na prebivalca 3,8 m² stanovanjske površine. Skupni primanjkljaj stanovanjskega fonda, če štejemo na prebivalca manjka 3,8 m² stanovanjske površine, znaša 179.275 stan. površine ali 2.988 družinskih stanovanj, ki bi imela povprečno po 60 m². Na račun omenjenega primanjkljaja morata stanovati v velikih primerih po 2 družini v enem stanovanju ali pa imajo številni člani družine premajhno stanovanje. Tudi pregled stanovanj po kategorijah kaže precej porazno sliko, saj je v radovljiškem okraju 762 ali 11,4% stanovanj 7. kategorije. Ta stanovanja bi morala biti že izločena iz stanovanjskega fonda, so dotrajana ali iz drugih razlogov ne morejo služiti svojemu namenu. Ta stanovanja se uporabljajo zaradi sile razmer in bi jih sedanji uživalci takoj zapustili, če bi imeli na razpolago stanovanja boljših kategorij. Nič dosti boljše ni z 2483 ali 37,3 % stanovanji, ki so v 6. kategoriji. V tej kategoriji so velik del vsa tista zasilna stanovanja, ki so v podstrešjih brez pritiklin, sanitarnih naprav itd.

Poleg tega pa ne smemo prezreti, da imajo stanovanja 5. kategorije, ki jih je 2093 ali 34,4%, prav tako vrsto pomanjkljivosti. Če izločimo torej stanovanja 6. in 7. kategorije iz stanovanjskega fonda, ostane uporabnih le 3411 ali 51,5% stanovanj.

Te ugotovitve dajejo jasno sliko o vrednosti in kvaliteti stanovanjskega fonda, ki se oddaja v najem in dokazujejo, da je stanovanjski standard na splošno zelo nizek. Najbolj problematično je stanovanjsko vprašanje v občini Mojstrana, kjer imajo od 179 stanovanj, razporejenih 158 ali 88% v 6. oziroma 7. kategorijo. Podobno je stanje tudi v Kropi, Srednji vasi v Bohinju, Črnivcu, Begunjah itd. Pri planiranju izgradnje stanovanjskega fonda za prihodnja leta je poleg že izkazanega primanjkljaja treba računati na izgradnjo stanovanj v nadomestilo za stanovanja 7. kategorije, in sicer bi bilo treba zgraditi ali generalno obnoviti 760 takih stanovanj.

Razen tega bi morali že za naravni prirastek oziroma mehanično gibanje prebivalstva dograditi vsako leto še 253 stanovanj. Tako bi bilo treba zgraditi okoli 3.980 stanovanj, kar predstavlja danes vrednost nad 5 milijard dinarjev. To pa bomo mogli doseči le s ceneno in postopno graditvijo. Zato je treba pozdraviti, da je stvar prišla

na razpravo okrajnega odbora, ki je tudi pripravil določene sklepe in odloke o ugodnostih individualnih graditeljem stanovanjskih hišic, o uporabi zemljišča za gradnjo itd. O teh vprašanih bomo v našem listu še pisali.

Vir: Glas Gorenjske, 23. 10. 1954

Stanovanjski problem v Radovljici pred rešitvijo? Razvoj industrije in obrti v okolici in mestu samem, preselitev OLO in drugih uradov z Jesenic, naselitev delavcev, uslužbencev in upokojujencev iz raznih krajev, vse to je povzročilo v lepem gorenjskem mestecu Radovljici hudo stanovanjsko stisko.

Prizadeti, ki so jim dopuščale razmere, so začeli že pred leti graditi v okolici mesta dvostanovanjske hiše. V nekatere so se lastniki že vselili, v druge pa se bodo verjetno že prihodnje leto. Pri gradnji teh hišic je bilo opaziti posnemanja vredno dejstvo, da so graditeljem pomagali pri terenskih delih, polaganju železobetonskih plošč ipd. prijatelji, znanci ali sorodniki. Skupno z njimi so krepko prijeli za delo in tako so bila marsikatera dela neverjetno hitro dokončana.

Pred dobrim letom pa se je gradnje stanovanjskih hiš z vso vnemo lotil tudi OLO med Gorenjsko in Kopališko cesto. Pred kratkim pa so se že vselile v te dvonadstropne hiše z lepim, prostornim in svetlim stanovanjem, prve družina.

Ni še dolgo odkar je OLO pričel graditi prvih 6 dvo- in štirinadstropnih stanovanjskih hiš zapadno od Oble gorice v bližini Olčevega hriba. Skupno bo v teku enega leta v surovem stanju dograjenih 16 takih hiš, v katerih bo okoli 40 stanovanj z dvema, tremi in več sobami. Vzporedno z gradnjo hiš gradijo tudi ceste, urejeno športno igrišče ter park med Gorenjsko cesto in Oblo gorico. Tako bo v tej okolici nastal v najkrajšem času najlepši del mesta. Za eno nadstropje so dvignili tudi tovarno »Pletenina«, ker dosedanji prostori niso zadoščali naraščajočim potrebam.

Dela pri gradnji hiš in cest, urejevanju telavadišča, igrišč in parka, zelo hitro napredujejo. Povsod se opaža dobra organizacija dela, zato tudi delavcem ne manjka potrebnega delovnega poleta. Ko bodo vsa projektivna dela v tem okolišu izvršena, bo poleg starega fevdalnega mesteca nastal nov del mesta, ki bo imel povsem sodobno lice.

Vir: Glas Gorenjske, 30. 10. 1954

3.000 m³ lesa za gradnjo stanovanjskih hiš. Radovljica, 4. marca. Danes sta zasedala v dvorani Ljudskega odbora mestne občine v Radovljici oba zbora Okrajnega ljudskega odbora Radovljica. Razen sklepanja o imenovanju direktorjev »Kamnoloma« v Kamni gorici in podjetja »Gorenjc« v Radovljici, so odborniki obeh zborov poslušali še poročilo Komisije za gozdarstvo Okrajnega ljudskega odbora, o stanju žagarskih obratov v okraju ter poročila o dodeljevanju lesa za individualne stanovanjske gradnje.

Za dodeljevanje lesa graditeljem individualnih stanovanjskih hiš, je v sečnem planu za letošnje leto rezervirano v gozdovih splošno ljudskega premoženja v upravi Okrajnega ljudskega odbora, 3000 kub. m lesa. Do 20. februarja je vložilo pri Upravi za gozdarstvo prošnje 50 prosilcev za dodelitev lesa. Vendar vsi prosilci nimajo vseh pogojev za olajšave, ki jih predpisuje okrajni Odlok o dodelitvi lesa graditeljem individualnih stanovanjskih hiš.

Poudariti moramo, da se les ne bo več oddajal graditeljem na panju, temveč ga bo odbralo gozdno gospodarstvo iz rednih sečišč na osnovi specifikacij.

Vir: Glas Gorenjske, 5. 3. 1955

V radovljiškem okraju še veliko nedograjenih hiš. V radovljiškem okraju je bilo v zadnjih letih v gradnji zelo veliko eno in dvostanovanjskih hiš. Večje število teh je bilo popolnoma dograjenih in so se stanovalci že vselili vanje. Večje število hiš pa je bilo dograjenih le toliko, da so se samo lastniki vselili vanje, medtem ko so drugi stanovanjski prostori ostali nedograjeni. So primeri, da lastniki novih zgradb ne želijo najemnikov in zato svojih hiš ne dokončajo. Treba bo nekaj ukreniti ali naj ljudski odbori odkupijo te hiše in jih dograde ali pa vsaj tiste, ki bi lahko dogradili hiše, prisilijo na dograditev.

Vir: Glas Gorenjske, 28. 5. 1955

Živahna gradbena dejavnost v Radovljici. V letošnjem poletju je bilo na stavbišču med Novim naseljem in železniško progo zgrajenih 6 enodružinskih in dvodružinskih hiš, ki so že vse pod streho. Na zapadnem delu Radovljice so tudi začeli izkopavati temelje za 8 zasebnih hiš. Kar prijetno je gledati ljudi, kako si v prostem času vzajemno pomagajo in kako delo pridnih rok naglo napreduje. Omenjeni okoliš je za gradnjo hiš zelo ugoden, saj sta gramoz in pesek večinoma že v zemlji.

Tudi v ostalih delih mesta in okolice je bila v zadnjih dveh letih zasebna gradbena dejavnost kar živahna. V Vrbnjah je zraslo kar celo naselje. Žal pa so že pred letom ustavili gradnjo cele vrste hiš ob Oljčevem hribu, za katere je prispeval sredstva bivši OLO Radovljica. Projektiranih je bilo 16 dvojčkov in četvorčkov. Tri stavbe so bile lansko jesen že pod streho. V teh zgradbah bi bilo treba opraviti le še notranja dela, pa bi se lahko vselilo vanje deset družin. Če bi bila na razpolago sredstva, bi v surovem stanju lahko dogradili še ostalih deset projektiranih hiš in stanovanjska kriza bi bila za nekaj časa kar odpravljena.

Vir: Glas Gorenjske, 26. 11. 1955

Kako ekonomičnejše graditi stanovanje / S seje občinskega ljudskega odbora Radovljica. Na seji občinskega ljudskega odbora Radovljica, v torek, dne 17. t. m., so največ razpravljali o urbanizmu in problemih gradbene dejavnosti ter o razvoju turizma.

Od osvoboditve do maja meseca letos je bilo na področju občine Radovljica izdanih 300 dovoljenj za gradnjo stanovanjskih hiš, toda zaradi neskladnih projektov in drugih vzrokov je samo 68% teh hiš popolnoma končanih. Velik del dosedanjih stanovanjskih hiš zavzema preveliko površino. To draži gradnje in, posebno tam, kjer so stavbe raztresene, povečuje tudi stroške drugih komunalnih ureditev, na primer vodovoda, kanalizacije, električnih napeljat itd.

Gradbeni okoliš s skupno površino 206 ha zadostuje približno še za 4 leta, na Brezjah pa in na Černivcu bo vendar treba že prej določiti nova področja za gradnje, ker je dosedanji okoliš skoro že zazidan.

Na seji so sprejeli začasna navodila o nadaljnjih gradnjah stanovanjskih hiš. S tem so omejili neekonomske gradnje, gradnje na škodo kmetijskih površin izven določenih okolišev itd.

Več razvedrila. Ko so govorili o turizmu, je bilo poudarjeno, da donša ta panoga vedno večji delež v gospodarstvu občine. Skupno število nočnin se je lani že povečalo na 70.000. Cenijo, da je znašal iztržek kakih 40 milijonov dinarjev.

Za nadaljnji napredek turizma pa je nujno poskrbeti za večjo udobnost gostov, posebno pa še za njihovo razvedrilo. V ta namen bodo še letos marsikaj izboljšali. Hkrati bodo vlagali večja sredstva tudi v obnovo in ureditve turističnih krajev. Nujno potrebno je temeljito preurediti kopališče v Radovljici, za kar bo potrebno kakih 30 do

35 milijonov dinarjev. Eno velikih del je tudi ureditev športnega centra na Taležu, kamor nameravajo zgraditi žičnico. Prav tako nameravajo dokončno urediti smučarsko kočo v Dragi pri Begunjah ter druge turistične objekte.

Na tej seji so precej razpravljali tudi o okrajnem perspektivnem družbenem planu. / K. M.

Vir: Glas Gorenjske, 20. 6. 1958

Stanovanjski problemi v občini Radovljica. V poročilu o urbanizmu, gradnjah in stanovanjih, ki ga je Svet za komunalne zadeve in gradnje ObLO Radovljica pripravil za ObLO, je med drugim omenjeno, da hišni sveti v občini Radovljica upravljajo 84 stanovanjskih poslopij s 403 stanovanji. Vrednost zgradb, ki jih upravljajo hišni sveti, znaša 425,000.000 din.

Nadalje pravi poročilo, da ima občina Radovljica 11.700 prebivalcev, število vseh stanovanj pa je 2693. Na 1 prebivalca odpade 11.1 kvadrat. metrov stanovanjske površine. Ker je za potrebe ene osebe določeno 15 kvadratnih metrov stanovanjske površine, je primanjkljaj 3.9 kvadratnih metrov.

Statistični podatki so pokazali, da v občini manjka 760 stanovanj, poleg tega je 196 stanovanj že popolnoma iztrošenih, za naravni prirastek pa bi bilo potrebnih 42 stanovanj, tako da je skupni primanjkljaj stanovanjskega fonda 998 stanovanj, kar predstavlja v dinarjih 1,294,640.330 din. Od osvoboditve do konca maja 1958 je bilo izdanih na področju občine Radovljica 287 gradbenih dovoljenj za stanovanjske hiše, od tega 271 za gradnjo individualnih stanovanjskih hiš in 16 za blokovno gradnjo v podjetjih in ustanovah.

Od izdanih dovoljenj je popolnoma dovršenih samo 99 hiš. Od ustanovitve sklada za zidanje stanovanjskih hiš pa do danes je bilo razdeljenih skupno 96,706.600 dinarjev. V proračunu kreditnega sklada za leto 1958 je predvidenih 67,400.000 din sredstev. Celotna sredstva so porazdeljena na 4 skupine: 64% za gospodarske organizacije, 10% ObLO Radovljica za gradnjo komunalnih objektov, 6% za popravilo stanovanjskih hiš stanovanjske skupnosti in zasebnikov in 20% za individualno gradnjo. / C. R.

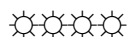
Vir: Glas Gorenjske, 20. 6. 1958

S seje ObLO Radovljica / Najdaljša razprava o dodelitvi zemljišč iz sklada SLP.

Radovljica, 13. septembra. – Včeraj popoldne je bila 13. seja obeh zborov ObLO Radovljica. Pred skupno sejo pa sta na ločenih sejah razpravljala o 11. točkah dnevnega reda občinski zbor in zbor proizvajalcev.

Med drugim so odborniki na ločenih sejah potrdili letošnji investicijski plan Zdravstvenega doma Radovljica, dodelili osnovna sredstva likvidiranega Kmetijskega posestva Podvin Kmetijski šoli v Poljčah, nato pa so razpravljali in sklepali o dodelitvi zemljišč iz sklada Splošnega ljudskega premoženja posameznim prosilcem. Čeprav so skoraj na vseh dosedanjih sejah odborniki rešili že vrsto prošenj, so morali tudi tokrat 11-krat glasovati. Med redkimi, ki so jim bile prošnje zavrnjene, je tudi podjetje TIO iz Lesc. Čeprav podjetje nujno potrebuje primeren prostor za gradnjo skladišča odborniki prošnji niso mogli ugoditi, ker je bila le-ta pomanjkljiva.

Vir: Glas Gorenjske, 15. 9. 1958

Kopališče Obla Gorica

Vsakoletna popravila »ogrevanja vode« (po letu 1945). Moj oče Franc (in kasneje jaz kot vajenec) je vsako leto opravil »remont« bakrenih cevi na kopališču. Takrat namreč niso delali tako dolgih cevi kot danes in najdaljše so bile dolge en meter. Bakrena cev, ki je služila ogrevanju vode je bila daljša kot 50 metrov, saj je bila nameščena na vrhu strehe Vurnikovih kabin po vsej dolžini. Torej je bilo potrebno na vsak meter »zlotati, zaciniti ...« dve cevi skupaj. Z ugašeno kositrno kislino je tako moj oče zalil vsak lot posebej. Na vsakih šest metrov pa je moral narediti »flančno«, to je železno objemko, ki pa je morala »dihati« in zato je nikoli ni smel popolnoma zapreti. Celotna bakrena cev pa je bila na vsakih 15 do 20 cm še namerno naluknjana, saj je skozi te luknjice hladna voda iz vodovoda potem tekla po bakreni strehi (baker je toplotni prevodni) v žleb na koncu strehe. Ta topla voda, ki je večinoma dosegla od 20 do 22 stopini (ob vročini seveda tudi več), je bila nato po cevi speljana v bazen.

Včasih so bile zime bolj hladne, celo mrzle in prav vsako leto nama vreme ni bilo nič naklonjeno. Zaradi temperaturnih razlik je vsako leto večina lotov popokala in na začetku oče (vsa povojna leta), kasneje pa oba, sva vsako leto imela veliko dela, da sva popravila »centralno ogrevanje pod Oblo gorico«.

Vir: Povedal Janez Bohinec (sin Franca Bohinec, lastnika podjetja »Splošno kleparstvo Bohinec Franc«)

Kopališče Obla Gorica, ok. 1955

Vir: DAR

Kopališče v Radovljici obnavljajo. Po precej muhasti zimi so vendarle nastopili lepi dnevi in če ne piha veter, je na soncu že kar vroče. Marsikdo, predvsem mladina, že kar vneto in »zares« misli na kopanje.

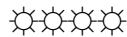
Kopališče v Radovljici je nedvomno sestavni del radovljiškega pojma – »turizem«. Zato ni prav nič čudno, če mu je dal letošnji družbeni plan ljudskega odbora mestne občine v Radovljici za popravilo 1,700.000 dinarjev. To sicer še ne bo zadostovalo za vsa popravila, vendar je treba poudariti, da je to doslej največja vsota, ki so jo v enem

letu investirali v kopališče. Doslej je kopališče dobivalo vsako leto nekakšno proračunsko drobtinico, tako da si niso mogli veliko pomagati. Vse kar so naredili, je bilo le napol in začasno narejeno.

Z letošnjim letom pa so sklenili začeti drugače. Naredili in popravili bodo toliko, kolikor bo pač denarja na razpolago, toda ta dela bodo opravljena temeljito. Zato pomenijo letošnja popravila kopališča šele začetno etapo pri obnovi celotnega kopališča, ki popravilo nujno potrebuje.

Trenutno popravljajo del betonske podloge pod slačilnicami, bazen za gretje vode za tuše in morda bodo še prepleskali slačilnice. Dela kar nekam napredujejo, delavci pa obljublajo, da bodo z letošnjimi deli končali do 15. junija, ko bo kopališče tudi odprto.

Vir: Glas Gorenjske, 7. 5. 1955

Osnovna šola Radovljica

Nemška šola je delovala prav do konca vojnih dni. Poleti je bil nato organiziran tečaj za 222 učencev, kjer so slovenski učitelji preverjali in utrjevali znanje iz slovenskega jezika in matematike ter glede na rezultate določali razrede. Šolsko leto 1945/46 se je pričelo septembra v na novo organizirani štiriletni osnovni šoli. Temelji zakon je l. 1945 določil obvezno sedemletno šolanje, l. 1950 pa osemletno. Radovljiški učenci so se po štirih letih tako vpisovali na nižjo gimnazijo (po zaključnem izpitu) ali na Šolo za učence v gospodarstvu raznih strok v Radovljici. Nekaj časa sta obe šoli gostovali v prostorih šolske stavbe, leta 1950 pa je nižja gimnazija zaživela v nekdanji posojilnici – »Čebelici«. Upravitelj osnovne šole je bil hkrati tudi predstojnik vajeenske šole. Tudi drugi učitelji so poučevali na njej.

Po dograditvi šole l. 1954 je bil pouk le dopoldanski. Telovadnica je potekala v telovadnici TVD Partizan, vsak razred po eno uro, ostalo v učilnici.

Vir: Radovljiški zbornik 1992

Proslava desetletnice obstoja gimnazije v Radovljici. ... Direktor gimnazije tov. Prof. Stane Mulej je orisal ustanovitev gimnazije v Radovljici pred 10 leti, njen razvoj v minulem desetletju in njen pomen pri vzgoji mladine. Med drugim je dejal: »Ljudska oblast je takoj po osvoboditvi začela pospeševati šolstvo in prosveto. Tako je dobila gimnazijo tudi Radovljica. Dne 3. septembra 1945 je takratni minister za prosveto dr. Ferdo Kozak podpisal odredbo, da se v Radovljici ustanovi nižja Gimnazija. Ob ustanovitvi je imela gimnazija 235 učencev in učenk, ki so bili razvrščeni v šestih oddelkih, v letošnjem šolskem letu jih je 450, v septembru pa jih bo že 500 ...

... Do šolskega leta 1950/51 ni gimnazija imela stalnih prostorov, ampak je gostovala v osnovni šoli, v današnji banki in sodnijskem poslopju. Šele v šolskem letu 1950/51 je dobila prostore v bivši posojilnici. Ti prostori pa so tudi pretesni in ne ustrezajo pedagoško – zdravstvenim zahtevam. Treba bo v najbližji prihodnosti zgraditi novo šolsko poslopje, kajti sedanja stavba ima le 8 učilnic, nima pa kabinetov, prepotrebne pevske sobe, risalnice, telovadnice, fizikalno-kemijske predavalnice, ne primernih in opremljenih prostorov za pouk ročnega dela in gospodinjstva ...

Vir: Glas Gorenjske, 7. 5. 1955

Osnovna šola v Radovljici, ok. 1940
Vir: DAR

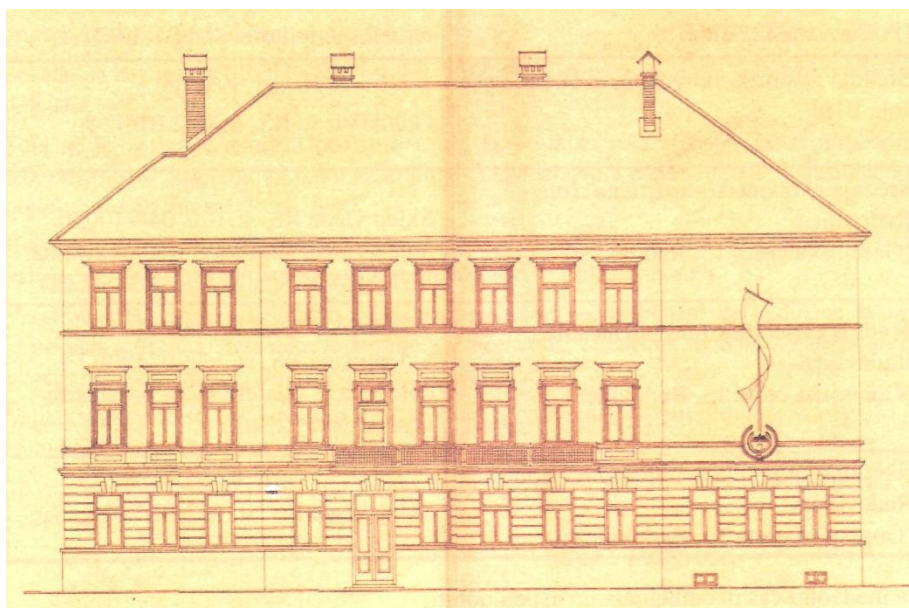
Narodna šola, pred 1954
Vir: Mohorjev koledar (1995)

Iz zgodovine osnovne šole v Radovljici

- 1774 verjetno uradno ustanovljena trivialka
- 1836 zgrajeno prvo šolsko poslopje (Mesto št. 24, danes Cesta svobode 3)
- 1904 zgrajeno novo šolsko poslopje (Predmesto št. 74, danes Gorenjska cesta 13)
- 1941 - 1945 deluje v njej Volksschule
- 1945 se nadaljuje v njej osnovna šola, gostujeta pa še šola za učence v gospodarstvu in nižja gimnazija
- 1950 se nižja gimnazija preseli v zgradbo nekdanje Posojilnice - "Čebelco" (Gorenjska cesta 18)
- 1958 nastaneta dve osemletki: Osnovna šola I in Osnovna šola II (Gorenjska cesta 13), nižja gimnazija pa je ukinjena
- 1960 se združita Osnovna šola I in Osnovna šola II v eno ustanovo, ki dobi ime Osnovna šola Antona Tomaža Linharta

Lokacije osnovnih šol v Radovljici

Vir: Zgibanka MRO

Načrt prezidave osnovne šole, 1954

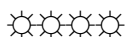
Vir: Bilten EGŠŠ

Dograjena osnovna šola, 1955
Vir: Bilten EGSS

Čebelica, po letu 1950
Vir: DAR

Pomembna pridobitev za turizem v Radovljici. Radovljica je te dni pridobila novih 22 ležišč v najmodernejšem gostinskem podjetju mesta – v »Grajskem dvoru«. Že dolgo časa je pomanjkanje ležišč za goste – turiste, ki so prihajali v Radovljico, pomenilo resno oviro za nadaljnji razvoj turizma tega idiličnega kraja na Gorenjskem. V »Grajskem dvoru« je imel namreč svoje poslovne prostore Projektivni biro

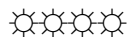
Radovljica. Pred kratkim pa se je le-ta preselil v nove dodeljene mu prostore oziroma v kavarno »Triglav«, ki je tako prenehala s poslovanjem.

Vprašanje je, ali je ta rešitev turistične in gostinske problematike umestna ali ne pomeni le prehod »z dežja pod kap«. Še taki argumenti, da je bila restavracija »Triglav« skoraj vedno pasivna, ne morejo izpodbiti dejstva, da ne smemo zmanjševati število gostinskih obratov. Saj vendar težimo za čim večjim številom lepo in sodobno urejenih gostišč, še prav posebno v turističnih središčih.

Toda kljub vsem tem pomislekom ne gre nikakor podcenjevati dejstva, da ima Radovljica, oziroma »Grajski dvor« sedaj v svoji stavbi skupno 45 ležišč. Če bi uspeli preseliti še ostale stranke iz drugega nadstropja hotela, pa bi podjetje pridobilo še nadaljnjih 45 ležišč. S tako zmogljivostjo pa bi šele kazalo ustanoviti tudi ustrezno restavracijo oziroma kuhinjo, ker bi se le-to šele tedaj izplačalo. Prav tako pa šele s tolikim številom razpoložljivih ležišč lahko »Grajski dvor« računa na večje število gostov tako domačih in seveda tudi inozemskih. To je tem bolj pomembno zato, ker se današnji turizem vse bolj izpreminja, oziroma razvija v prehodni, potovalni turizem. V neposredni zvezi z vzbujanjem interesa turistov za Radovljico in njeno okolico pa so nedvomno prometne zveze. Ne moremo namreč računati z večjim številom stalnih gostov, če ne bode le-ti imeli možnosti, kar najhitreje in večkrat na dan obiskati Bled in druge okoliške kraje. Zato je potrebna tudi ustrezna avtobusna zveza.

Le z ureditvijo vseh teh problemov pa bo šele možno sklepati pomembnejše pogoje z inozemskimi gosti, pa tudi domačim turistom bo omogočen udobnejši počitek in razvedrilo v Radovljici.

Vir: Glas Gorenjske, 11. 6. 1955

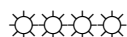
Povečali so obrat II. v Radovljici. Lani meseca junija je Tovarna pletenin in nogavic z obratoma v Lescah in Radovljici začela povečevati svoj obrat II. v Radovljici.

Povpraševanje po njihovih kvalitetnih izdelkih je vedno večje in zato je bilo nujno povečati proizvodnjo in vsaj delno kriti zahteve tržišča. Obrat II. v Radovljici so dvignili za nadstropje in preselili iz spodnjih prenatrpanih prostorov šivalnico in likalnico ter začasno skladišča, v nove moderne prostore. V prejšnjih prostorih so delavci delali v izredno slabih pogojih.

Gradnje še niso gotove. Sedaj dokončujejo še skladišča, vratarnico, dozidali bodo v kratkem še manjši podaljšek za sanitarni del. S tem novim dozidkom so za nekaj časa uspeli rešiti pereči problem prostora v podjetju.

Vir: Glas Gorenjske, 18. 6. 1955

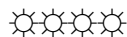
Op.: Tekst govori o po vojni zaplenjeni Novakovi tovarni pletenin.

Predsednik radovljjske komune, Jakob Eržen: »Osnovne naloge, ki jih bomo še v tem letu morali reševati so predvsem: adaptacija občinskega doma, popravilo mostu, ureditev javne razsvetljave itd. Občinski dom bomo začeli adaptirati že v ponedeljek. Zgradbo bomo dvignili za eno nadstropje in s tem pridobili potrebne prostore. Inštalacija in druge naprave so že tako urejene, da bodo stroški adaptacije minimalni in sicer 3 milijone dinarjev. Prav tako in morda še bolj pomembna investicija je popravilo mostu na Lancovo. Most je skoraj neuporaben in ga moramo pred zimo popraviti. Stroški za popravilo bodo znesli okoli 10 milijonov dinarjev. To jesen bomo začeli urejevati tudi javno razsvetljava Radovljica-Lesce, ter še nekatere druge stvari. Prav gotovo bo imel ljudski odbor dosti dela z ostalimi vprašanji, še posebno z ozirom na pestrost gospodarstva naše občine. Posebno skrb bomo posvetili turizmu in gostinstvu, ki je na našem področju še precej zanemarjeno. V zvezi s tem nameravamo v Radovljici v »Triglavu« odpreti ljudsko restavracijo, kjer naj bi uslužbenci in delavci dobili ceneno prehrano. Seveda bodo morala prispevati svoj delež tudi podjetja in komuna.

Prav tako bomo imeli dosti dela tudi s podjetji. Vedeti moramo namreč, da je bilo na področju bivšega okrajnega ljudskega odbora 15 industrijskih podjetij, od katerih sedaj odpade v našo komuna 10. Večina teh podjetij ima večje ali manjše investicijske gradnje. Nadalje nastajajo pri njih vprašanja plačila obveznosti in drugi problemi, o čemer vsem bo moral voditi računa naš ljudski odbor.

Vir: Glas Gorenjske, 3. 9. 1955

Stanovanjsko naselje »Pod Oblo gorico«

Računalniška obdelava: Kopirnica Sodja

Nadaljevanje v Žagarjevi ulici. Stanovanjski bloki v Radovljici so dediščina bivšega OLO Radovljica, ki jih je začel graditi, vendar je sedaj delo zamrlo. Občinski ljudski odbor v Radovljici jih namerava letos dograditi. Za ta dela bi bilo potrebnih 52 milijonov dinarjev. Za sedaj imajo predvidenih le 24 milijonov, ki jih bodo dobili na osnovi Zakona o prispevkih za stanovanjske izgradnje, ki znaša 10 odstotkov plačanega sklada vseh zaposlenih v radovljiški komuni.

Vir: Glas Gorenjske, 13. 1. 1956

Dokončani dvojčki v Radovljici

Vir: Glas Gorenjske, 19. 7. 1957

Računalniška obdelava: Kopirnica Sodja

Stanovanjski bloki - Žagarjeva, 1958

Posamezne hiše – Roblekova, 1958

Ob cesti iz Radovljice proti Lescam je fotoreporter »ujel« nove stanovanjske hiše. Dva bloka z 8 stanovanji skupno bosta sprejela stanovalce čez kak teden. Konec marca pa bosta končana še dva ostala bloka. Prav tam je sezidanih tudi več privatnih malih hišic.

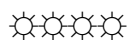
»Pletenina«, »Veriga«, Sukno« Zapuže in druga podjetja bodo gradila stanovanja za svoje delavce. Iz občinskih sredstev pa predvidevajo 10 milijonov dinarjev posojila privatnim graditeljem, da bi dokončali začete gradnje svojih hišic. / K. M.

Vir: Glas Gorenjske, 28. 2. 1958

Posamezne hiše – Roblekova, 1959

Vir: arhiv družine Potočnik

Radovljiška občina, njena industrija in obrt / Plodovi povojnih naporov. Na področju današnje radovljiške občine je od proizvodnih dejavnosti najmočnejše zastopana industrija, saj ta panoga ustvarja okoli tri četrtine vsega narodnega dohodka.

Z novo teritorialno razdelitvijo je v sklopu radovljiške občine 12 industrijskih podjetij, 19 obrtnih, 10 gostinskih in nekaj drugih.

Najmočnejše podjetje je Tovarna verig v Lescah, saj je njen blagovni promet večji kot ena četrtina vsega družbenega proizvoda industrije te občine. Lanski plan proizvodnje 1.686,153.000 je letos zvišalo na 1.882,668.000 dinarjev. Vendar njene kapacitete še vedno niso polno izkoriščene (2.374,252.000 dinarjev). To se pravi, da indeks izkoriščenih kapacitet ne dosega niti 80. Od lani se je indeks povečal od 71 na 79 letos. Podjetje se je v zadnjih letih precej razširilo, pridobilo si je tudi dostop na inozemska tržišča, predvsem so se dobro plasirali s svojimi verigami na vzhodnih tržiščih. Velike težave povzročajo odvisnost od dobaviteljev surovin. Plan dobavitelja osnovnih surovin – Železarne Jesenice – omejuje njihovo proizvodnjo.

Skoro na istem, glede na dobavo surovin, je tudi »Plamen« Kropa. Svojo proizvodnjo so preusmerili na izdelovanje specialnih vijakov, ki jih na tržišču zelo primanjkuje. Tudi to podjetje je zvišalo proizvodni plan od 813,997.000 na 836,402.000. Ozko proizvodno grlo tega podjetja so zastarela osnovna sredstva. V bodoče s ebo podjetje vse bolj posvetilo tudi umetnemu kovaštvu, saj izvažajo na tuja tržišča okoli 25% teh svojih izdelkov.

Med drugimi naj omenim še Kemično tovarno Podnart, »Sukno« Zapuže, Tovarno pletenin in nogavic Lesce, Tkalnico Otoče, kise borijo v glavnem več ali manj z istimi problemi – razširitev prostorov in že visoko amortizirana osnovna sredstva. V času po vojni je na novo zrasla tovarna športnega orodja »Elan« v Begunjah. V zadnjem času so svoje prostore precej razširili, kar je vplivalo tudi na proizvodnjo. Ko bodo prostori vsi polno izkoriščeni, bo proizvodnja za okoli 65% višja. Razen tega se je v zadnjih letih na novo ustanovila Tovarna industrijske opreme v Lescah, Mlinsko podjetje Lesce, »Jelka« Radovljica in druga manjša podjetja.

Več pozornosti vzgoji kadrov. Mnogo večji problem v gospodarstvu te občine je obrt. Po sedanjih podatkih ni dosegla niti predvojnega stanja. Današnja obrtna podjetja ne krijejo potrebe potrošnikov, kar ustvarja nezadovoljstvo in draži obrtne usluge. Družbeni plan zato polaga obrti veliko pažnjo. Treba je najprej izkoristiti obstoječe možnosti; tudi odvečne stroje industrijskih podjetij bi lahko obrtna podjetja s pridom izkoristila. Uspeh bo boljši tudi s pavšalizacijo vseh obrtnih podjetij (razen »Okovje« Kamna gorica).

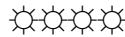
Pereče je predvsem stanje uslužnostnih obrtnih podjetij. Nujno bi bilo ustanoviti vsaj en vodno-inštalaterski, elektro-inštalaterski obrat in obrat za finomehaniko ter vulkanizacijo. V občini ni niti ene steklarske, zidarske ali krovске delavnice. Na vseh manjka predvsem kolarjev in čevljarjev, kovačev, pekov in zidarjev. Morda je to odraz nesmotrnega vključevanja mladine v poklice. Mladi ljudje se odločajo predvsem že za standardna dela. Verjetno je vzrok temu nepoučenost in škodljivo svetovanje nepoučenih oseb. Tako se dekleta odločijo skoro vsa le za šiviljske poklice. Danes je na tem področju okoli 28 deklet, ki nimajo stalne zaposlitve, medtem ko je še vedno mnogo praznih mest za druge poklice (precizna mehanika, krojaštvo itd.). Laže je z zaposlitvijo moške delovne sile. V občini je še vedno okoli 25 praznih mest; vendar pa se tudi tu opaža nenačrtnost in slabo svetovanje. Skoraj nihče se danes ne odloči za kovača, zidarja, kolarja, peka, frizerja. Opaziti je, da se razširja neko mišljenje o »slabih« poklicih, kar je vsekakor škodljivo, saj je za vsak poklic potrebna določena

spretnost in nadarjenost. Po sedanjih podatkih bi bilo nujno ustanoviti okoli 30 obrtnih obratov, za katere je praznih okoli 68 delovnih mest.

Občutno je tudi pomanjkanje visokokvalificiranega kadra. Po proračunu štipendira radovljiška občina 25 štipendistov, od tega je le 8 štipendij namenjenih študentom visokih šol (3 medicina in 5 tehnika). Čeprav manjka občini in podjetjem pravnikov in ekonomistov, dalje profesorjev, občina ne štipendira nikogar na pravno-ekonomski in filozofski fakulteti.

Vsekakor bo potrebno posvetiti več pažnje vzgoji kadrov, saj od njih zavisi napredek in nadaljna pot gospodarskega razvoja občine. / LJ.

Vir: Glas, 27. 7. 1956

Tapetništvo Radovljica

Pozor! **Pozor!**

Podjetja — Ustanove — Potrošniki

Kauče, fotelje, otomane, zimnice, zavese, tapetiranje avtomobilov, oblaganje tal z lineolejem ali gume itd.	Konjske vprege, delovna zaščitna sredstva, torbice, nahrbtnike itd. ter razna popravila
Vam hitro in kvalitetno izdelava	Vam solidno in po naj- nižji ceni napravi

Tapetništvo - sedlarstvo
Radovljica Mestni trg 3

Glas Gorenjske, 25. 12. 1954

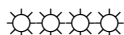

Tapetništvo v Vidičevi hiši, ok. 1960
Vir: foto Cene Avguštin

Prve popoldanske ure so privabile na prijetno sonce celo spretnega tapetnika v Radovljici, ki pravi, da se dokaj bolje počuti na prostem zraku. Po dolgi in hudi zimi bi to verjetno dejal marsikdo.

Vir: Glas, 9. 3. 1963

Seznam podjetij v letu 1956 (voščilo ob občinskem prazniku):

Tovarne:

Veriga Lesce
»Plamen« Kropa
Kemična tovarna Podnart
»Elan« Begunje
Sukno Zapuže
Pletenina Lesce
Tkalnica Otoče
Tovarna čokolade Lesce
Tovarna industrijske opreme Lesce
Gorenjska opekarna Dvorska vas
Lesno industrijsko podjetje »Jelka« Radovljica
Mlinsko podjetje Lesce
GP »Gorenjc« Radovljica
Projektivni biro Radovljica
Kmetijsko posestvo Podvin
Kmetijska šola Poljče
Kmetijske zadruga

Begunje
Brezje
Lancovo
Lesce
Ljubno
Ovsiše – Podnart
Radovljica
Srednja Dobrava
Trgovska podjetja

TP Lesce
»Planinca« Begunje
»Železnina« Radovljica
»Špecerija« Radovljica
»Manufaktura« Radovljica
»Knjigarna« Radovljica
»Tobak« Radovljica
»Orlovina« Kropa

Gostinska podjetja

»Grajski dvor« Radovljica
Gostilna Radovljica
Restavracija »Turist« Lesce
Gostilna Podnart
Gostilna »Špik« Kropa
Gostilna Kamna gorica
Gostilna »Dobrča« Brezje
Gostilna Mošnje
Restavracija »Triglav« Radovljica

Počitniški dom »Slavko Šlander« Radovljica

Obrtna podjetja

Okovje Kamna gorica

Tapetništvo Radovljica

Ključavničarstvo Radovljica

Cementni izdelki Nova vas

Soboslikarstvo Radovljica

Mizarstvo Radovljica

Krojaštvo Begunje

Predilnica Begunje

Čevljarstvo Kropa

Mesarija Begunje

Mesarija Brezje

Mesarija Lesce

Mesarija Ljubno

Mesarija Radovljica

Brivsko – frizerski salon Begunje

Vrtnarija Radovljica

Žaga Begunje

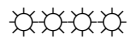
Kino Radovljica

Pekarna in slaščičarna Radovljica

Pekarna Kropa

Vodovodna skupnost Radovljica

Glas, 27. 7. 1956

Infrastruktura v Radovljici

Ceste, vodovod in kanalizacija – to so naši načrti. O delu Sveta za komunalne zadeve pri ObLO Radovljica je predsednik sveta tovariš Lenart Petrač povedal tole:

»Svet za komunalne zadeve se je v letu 1955 znašel pred resnim problemom, kako opraviti vsa komunalna dela na območju občine. Zaradi obširnih nalog je bila ustanovljena komunalna uprava. Kljub temu pa se z delom še vedno nismo na tekočem. V Radovljici in Kropi bo treba obnoviti celotno kanalizacijo. V Lescah, Radovljici in Kropi bomo morali zgraditi komunikacije na vseh tistih območjih, ki so bila zazidana že pred leti, pa so še vedno brez vode in brez cest.«

»Kaj ste predvideli v proračunu za leto 1957?«

»Na zadnji seji smo proračun za leto 1957 ponovno pregledali in vnesli vanj le najnujnejša dela – kot so: gradnja cest, vodovoda in kanalizacije ter napeljavo elektrike na že zazidanih območjih. Nazadnje predvidevamo za letos še izdelavo zazidalnih načrtov, popravilo kopališča v Radovljici in popravilo mostu v Otočah.«

Lenart Petrač, predsednik sveta za komunalne zadeve

»Kako je pri vas s kopališči?«

»V občini imamo tri kopališča: eno v Radovljici, eno v Kropi in eno v Lescah – tako imenovani Šobčev bajer. Preurejati so ga začeli lani in ko bo dograjeno, bo eno izmed najlepših kopališč ob sotočju Save Dolinke in Save Bohinjke. To kopališče ne bo privlačno samo za naše delovne ljudi, ampak bo pomembno tudi za razvoj turizma v občini.« / C. R.

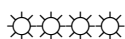
Vir: Glas Gorenjske, 1. 2. 1957

Največ zanimanja za vodovod – izsek iz pogovora z županom Jakobom Erženom. »Ljudje zelo odobravajo tudi gradnjo Zdravstvenega doma v Radovljici. Zanj je predvideno okrog 19 milijonov dinarjev in bi bil končan prihodnje leto. Veliko delo je tudi gradnja in ureditev sodobne klavnice za občino. Ta je tudi zelo potrebna. Stroški bodo znašali 20 do 25 milijonov dinarjev.«

Tov. Eržen je v razgovoru še govoril o drugih važnih nalogah, ki jih postavlja perspektivni plan pred družbene organe in zlasti pred Občinski ljudski odbor. Po njegovem mnenju bo s sodelovanjem vseh gospodarskih organizacij v okviru komune vendar moč uresničiti vse važnejše zahteve občinskega perspektivnega plana. / K. M.

Vir: Glas Gorenjske, 23. 6. 1958

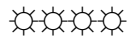
Op.: Prvi del pogovora je v mapi o vodovodu v Radovljici!

Gramoznice v ospredju / S seje Sveta za komunalne zadeve in gradbeništvo ObLO Radovljica. V sredo, 17. decembra je bila v Radovljici 8. redna seja Sveta za komunalne zadeve in gradbeništvo ObLO Radovljica. Razpravljali so o odobritvi zemljišč v gradbene namene, ki ležijo izven gradbenega okoliša, o obnovi električnega omrežja v Lescah in Vrbnjah in o gramoznicah. Te so za radovljiško občino poseben problem. Po sklepu Sveta za komunalne zadeve je posebna komisija pregledala večje število gramoznic in ugotovila, da jih izkoriščajo zelo nenačrtno in da so v glavnem zelo zanemarjene in deloma tudi nevarne. Namesto načrtnega izkoriščanja so gramoznice odprte na prevelikih površinah, iz katerih

odvažajo le najlaže dostopni gramoz: grobelj, ki nastaja v gramoznicah, nihče ne čisti in ne izravna. Da bi preprečili prekomerno pustošenje rodovitne zemlje in v prid slabo vzdrževanim gramoznicam bo Svet za komunalne zadeve in gradbeništvo dal ObLO Radovljica ustrezen predlog za izboljšanje vseh gramoznic na njihovem ozemlju. / C. R.

Vir: Glas Gorenjske, 26. 12. 1958

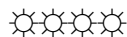
Talež in kopališče / Dva glavna cilja radovljiškega turističnega društva. V Radovljici je lepo pozimi in poleti. Tako pravijo domačini in tudi na raznih sejah turističnega društva trdijo to.

V letošnjem, in če ne bodo uspeli, še v naslednjem letu imajo v glavnem dva osnovna cilja, ki naj bi pospešila tako letni kot tudi zimski turizem. Za letni turizem hočejo predvsem obnoviti kopališče, ki je staro že 25 let in ne ustreza potrebam.

V razgovorih o zimskem turizmu pa se njihovi pogledi upirajo navzgor, na Jelovico, na Talež. O ugodnih terenih za smučanje na Taležu je znano vsem okoličanom. Primanjkuje pa do tja prometnih zvez. Odkar je narejena cesta do bližine Taleža, so se upi še povečali. Razgovori tečejo o žičnici, ki bi iz radovljiške strani vodila do Taleža. Zdaj povezujejo te načrte še z Bledom. Predvidevajo, da bi tudi iz Bleda žičnica peljala na Talež. Tako bi Bled z bližnjo okolico dobil lep pristop do ugodnih smučišč z lepim razgledom na Triglavsko pogorje. Na Taležu je navadno sneg za smučanje do aprila meseca.

Prav tako se je lani pokazalo, da je za razvoj turizma v Radovljici nujno potrebna avtobusna postaja in tudi bencinska črpalka. Avtobusno postajo bi že morali graditi. Kje je vzrok, da tega niso storili? / K. M.

Vir: Glas Gorenjske, 12. 1. 1959

Gradbeništvo. Na torkovi seji Občinskega ljudskega odbora Radovljica, je bilo v ospredju vprašanje gradbeništva. Vsekakor je bilo to vprašanje na dnevnem redu zaradi izkušenj, ki so jih tudi Radovljičani dobili v preteklih letih. Znano je, da vrsta gradbenih podjetij ni mogla v večjem obsegu izvrševati potreb, ki so jih narekovale novogradnje. Zato se v zadnjem času vse bolj uveljavlja težnja po združevanju manjših gradbenih podjetij, ali pa gradbenih podjetij s projektivnimi podjetji.

Do podobne združitve bo prišlo tudi v Radovljici. Potreben sklep o tem so odborniki ObLO Radovljica že sprejeli. Združila se bosta Projektivni biro in gradbeno podjetje »Gorenjc«. S tem bo moč novemu podjetju v večjem dosegu in hitreje zadostiti potrebam po novogradnjah. Novo gradbeno in projektivno podjetje bo odslej lahko izvrševalo vse gradnje na radovljiškem območju in tudi izven njega.

Razen tega pa je bil sprejet sklep, da bo občina Radovljica spomladi pričela z gradnjo novih stanovanj. Načrti predvidevajo izgradnjo 80 stanovanjskih enot (eno, dvo ali trisobnih stanovanj). Nova stanovanja bodo zainteresirana podjetja lahko odkupila. S tem bo stanovanjsko vprašanje v Radovljici precej ublaženo. / B. F.

Vir: Glas Gorenjske, 16. 1. 1959

Roki. V Radovljici, kot tudi drugod, imajo predvidene letos obširne gradnje. Skupno s tovarno Veriga mislijo graditi več stanovanjskih blokov s približno 80 stanovanji, kar

je v primerjavi s stanovanjsko gradnjo prejšnjih let dokaj veliko. Hkrati mislijo uresničiti večletne zahteve prebivalstva po sodobno urejeni klavnici. Nič manj ni nujna avtobusna postaja, ureditev ceste do glavne magistrale in drugo.

Te zahteve, zlasti za stanovanja in klavnico, so zelo poudarjali kolektivi, ljudje na zborih volivcev in drugod. Tudi sedanja akcija med podjetji za zbiranje sredstev za skupne potrebe občine je bila izvedena za dograditev teh glavnih objektov.

Vendar, kot pravijo na občini, danes ni več glavna skrb v zbiranju sredstev za družbeni standard, marveč se vse resneje postavlja v ospredje skrb, kako izvesti to delo.

Glavno, kot pravijo, so že naredili, in sicer pogodbo z domačim gradbenim podjetjem »Gorenjc« za izvedbo gradbenih del. Podjetje se je obvezalo, da bo do določenih rokov izvršilo prevzeta gradbena dela. Zakasnitev v teh delih brez dokazanih, opravičljivih vzrokov bo podjetje moralo plačevati z visokimi penali.

Izdelava načrtov je v teku ali pa so že pripravljeni. Da ne bi bilo ovir pri načrtih za stanovanja, so se odločili za iste hiše kot so predvidene v Kranju na Zlatem polju. Tako bodo imeli tudi več možnosti uporabe serijsko izdelanega stavbnega pohištva, kar bo pocenilo gradbene stroške. Tudi načrti za klavnico, ki je – za stanovanji seveda – največji objekt, so skorajda izdelani. Da bi gradnja nemoteno tekla, bodo letos izdelali tudi načrte za kopališče, ki ga nameravaj graditi prihodnje leto.

Največja skrb je zdaj, da bodo posameznosti izdelane v rokih. Vsaka zakasnitev s strani občine, projektanta, gradbenega podjetja ali obrtnikov, bi imela za posledico splošno zakasnitev v izdelavi objektov.

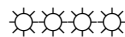
Hkrati se v radovljiškem okolišu javlja v zvezi z gradbeno dejavnostjo še eno vprašanje – šušmarstvo. V zadnjih mesecih se je pred sodnikom za prekrške zvrstilo kakih 10 primerov.

Gre za navadne zidarje, mizarje in druge poklice, ki prevzamejo celotna dela pri gradnji stanovanjskih hiš. Tako so na primer prevzeli trije zidarji zidanje enostanovanjske hiše za 80.000 dinarjev. Delo so končali v dobrem tednu, seveda v prostem, popoldanskem času.

Take šušmarske dejavnosti, dasi v gradbeništvu, nikakor ne smemo dopuščati. Zlasti še, ker gredo mnoga taka dela na račun skupnosti. Delavci v matičnem podjetju ne morejo delati, ker so utrujeni. Neki izvajalec mizarskih del, kot smo ugotovili, pa je v podjetju, kjer je redno zaposlen, izdelal s stroji in materialom podjetja potrebne dele in jih nosil za privatno gradnjo.

Glavni korak proti temu pojavu, upajo, bo že ta, da letos ne bodo dali privatnikom posojila za gradnje. / K. M.

Vir: Glas Gorenjske, 23. 2. 1959

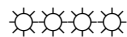

Pogorel Kosmačev hlev

Tako kot so gasilci iz Radovljice in okolice pustili ko pogasili ogenj na Kosmačevem gospodarskem poslopju, tako je ostalo še danes, in to sredi lepega turističnega mesta v Radovljici. Mimoidoči se sprašujejo, je mar res mogoče, da se tako gospodarsko poslopje lahko pusti skoro leto dni, ne da bi ga kdo popravil ali pa odstranil. Občinski ljudski odbor je že izdal odločbo, da se ta zadeva uredi, vendar kaže, da lastniku ni dosti do tega, in če nekdo ne bo resno prijel v roke, bodo tisti turisti, ki so lani gledali ta požar, gledali pogorišče še lep čas. / M. P.

Vir: Glas Gorenjske, 13. 4. 1959

Knjižnica Radovljica

Z obiska v radovljiški knjižnici. Včasih se zgodi, da za nekatere ustanove ljudje na pristojnih mestih ne najdejo prave cene in odnosa; seveda so potem take kulturne institucije odvisne od dejavnosti in volje posameznika. O tem sem razmišljal, ko sem se vzpenjal po stopnicah stare radovljiške graščine in iskal puščico, ki bi mi pokazal apot do sobe, kjer domuje knjižnica. Tamkaj sem našel knjižničarko Lojzko Horvatovo, s katero sva se domenila za kratek pomenek o stanju in problematiki knjižnice v Radovljici. Takoj sem napeljal razgovor na njeno delo ter jo vprašal: kaj pomeni kup knjig, ki jih ima na mizi.

»Te knjige so tukaj zato, da si jih bralec ogleda in izbere,« mi je pojasnila.

»No, saj,« sem pomislil. – »Po vseh knjižnicah imajo navado najbolj brane knjige pustiti na ogled obiskovalcem«.

Medtem ko sem se razgledoval po tesnem prostoru, sem povprašal: »Kako dolgo ste že knjižničarka?«

»Dobro leto, od februarja 1957.« Potem je nadaljevala: »Knjižnica sodi v delavno področje Prosvetnega društva A. T. Linhart. Ustavovljena je bila 1946. leta. Od

ustanovitve je večkrat menjala prostore, že tu v graščini dvakrat.« Prelistala je neke papirje in nadaljevala: »Sedaj imamo 2467 knjig. V začetku leta 1958 je bilo vpisanih 642 bralcev, od teh se jih je samo leta 1957 vpisalo 128, januarja in februarja letos pa se jih je prijavilo še 58, tako da je trenutno vpisanih članov 700.«

Videl sem, da si prizadeva v nekem redu nanizati podatke, zato sem jo pustil, da je sproščeno pripovedovala.

»Mladinskih knjig je 564, kar je odločno premalo glede na to, da je bralska vnema naše mladine velika. In še to: imamo samo knjige v slovenščini, zelo pogrešana dela v srbohrvatskem jeziku, kajti v poletnih mesecih obiše Radovljico mnogo letoviščarjev s srbohrvatskega jezikovnega področja. Lani so se čudili trem neprijetnim značilnostim naše knjižnice: kako da nimamo hrvatskih knjig, da nimamo čitalnice in kako, da imamo knjižnico na tako skitem prostoru? Za domače obiskovalce že gre, ker poznajo razmere.«

»Kako to, da ne nabavite knjig?« vzroke za to sem sicer vedel, želel sem natančno pojasnilo.

»No, zdaj sva pa tam!« je poudarila. »Naša knjižnica živetari in se razvija z zelo skromnimi sredstvi. Leta 1957 nam je bilo nakazanih 100.000 dinarjev dotacije, s čemer smo nakupili nekaj antikvarnih knjig, pa mladinskih, pa tistih, ki so tedaj izšle, a smo bili z njimi v zaostanku. Potem smo poslali prošnje vsem okoliškim podjetjem, vendar ni bilo nobenega odziva. Sredstva pa, ki sproti pritekajo kot izposojevalnina, komaj zadostujejo za nakup knjig, ki izhajajo na slovenskem knjižnem trgu, in to samo po en sam izvod. To je odločno premalo, če pomislimo, da si naši bralci najbolj žele prav najnovejših knjig. Tako pa čakajo, kdaj bodo prišli na vrsto.«

Po krajšem premoru je nadaljevala: »Knjižnica je odprta trikrat na teden, pri tem pa skuša ugoditi tudi tistim, ki se vozijo v službo z vlakom. Leta 1957 je bilo izposojenih 5292 knjig, kar je zelo visoko število če pomislimo, da neketere sploh ne najdejo poti do bralcev. Pri oddajanju knjig mi pomaga Pretnarjev Janez, gimnazijec; to moraš napisati, ker je zelo prizadeven.«

»Kakšne knjige najraje bero vaši obiskovalci?«

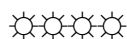
»Od slovenskih avtorjev Cirila Kosmača *Pomladni dan*, dela Franceta Bevka, *Ocvirkovo Hajko*, Manice Lobnikove *Roso na pajčevini*, Finžgarjevo povest *Pod svobodnim soncem* in *Prerokovano*, Prežihove *Samorastnike*; od prevodov jih najbolj zanima *Rimljanka* Alberta Moravie, *Španska balada* Feuchtwangerja, Zolajevi romani *Rim*, *Pariz*, *Lurd*, *Človek zver*, *Paganini*, *Vinogradova*, Francoise Sagan *Dober dan žalost* itd. Mladino vleče Ingoličev *Deček z dvema imenoma*, Bevkova dela za mladino in knjige iz zbirke »«*Čebelica*»; sploh pa imamo mladinskih knjig premalo!«

Potem je še pikro pristavila: »Karla Maya pa bero vsi vprek.«

Spoznal sem, s kakšno vnemo opravlja Lojzka Horvatova knjižničarska dela. Vsak človek, ki z veseljem opravlja svoje delo, ima gotovo kakšne želje v zvezi s tem delom. Vprašal sem jo po njih.

»Saj sem že povedala: predvsem sredstva, večji in dostopnejši prostor in morda še skromen prostor za čitalnico. Vse bi bilo moč urediti, če bi se za to pozanimali na pristojnih mestih.« / France Vurnik

Vir: Glas Gorenjske, 18. 4. 1958

Valvasorjev dom

Valvazorjev dom pod Stolom

Otvoritev / 1. maj – praznik radovljiških planincev. 1. maja ob pol enajstih dopoldne bo v novo zgrajenem Valvazorjevem domu pod Stolom prisrčno planinsko slavlje. Marljivo Planinsko društvo iz Radovljice, ki zajema občine Radovljico, Begunje in Žirovnico, bo izročilo dom svojemu namenu. Odslej bo dom služil razvedrilu in oddihu našega delovnega človeka.

Lepa lega doma, odličen razgled, izhodišče za lepe izlete in spmladi tudi smučanje na bližnji Belščici, preprosta a odlična oskrba ter lahek in lep dohod (od železniške postaje v Žirovnici 1.15 ure in od železniške postaje na Javorniku 1.30 ure), so najboljši poroki, da trudi, s katerim je bil dom zgrajen, in pomoč ljudske oblasti, nista bila zaman.

Glas Gorenjske, 30. 4. 1954

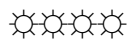
Lesce

Popis zgradb, stanovanj in poslovnih prostorov leta 1950 (KLO Lesce)

Podroben seznam prvih povojnih stavb (KLO Lesce)

<u>Zgrajeno do</u>	<u>pritlične</u>	<u>enonadstropne</u>	<u>skupaj</u>
1946	1	0	1
1947	4	6	10
1948	2	0	2
1949	4	0	4
skupaj	11	6	17

Vir: Leški zbornik

Nacionalizacija in ustanavljanje družbenih podjetij

Potem, ko so svoje apetite iz zaplenjenega premoženja potešili zvezni in republiški interesi, so svoje dobili tudi okrajni in krajevni organi nove oblasti. Nastajala (in večinoma tudi ugašala) so številna okrajna in krajevna podjetja. Upravljalci državne oz. družbene lastnine so se s stalnimi reorganizacijami zelo hitro menjali.

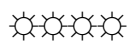
Pri mnogih spremembah je bil vpleten tudi KLO, bodisi kot izvrševalec interesa višjih organov, pa tudi kot oblikovalec lastne politike. Dinamiko te socialistične, bolj ali manj administrativne ekonomike, nam kaže del poročila leškega KLO za leto 1951: »Bivši okrajni magazin, sedaj trgovsko podjetje na debelo in drobno, pod upravo KLO Lesce, je isti dogradil večjo stavbo na št. 60 v Lescah, ki danes že služi za pisarniške prostore, ker je bila zamenjava v letu 1951 skladišč med vojaško upravo in Okrajnim magazinom, je OM isto dogradil novi leseni magazin na št. 84, ki danes že služi za skladiščenje vojaške hrane.«

Okrajni magazin Jesenice / Trgovina na debelo in drobno Lesce. Trgovina je temeljno spremembo doživela leta 1948, ko je bil razglašen temeljni zakon o zasebnih trgovinah. Okrajni in krajevni ljudski odbori so ukinili skoraj vse zasebne trgovine. Potem je predvsem na podlagi zaplenjene Jegličeve trgovine (13. maja 1947 je OLO Jesenice dodelil premoženje Jegličevega trgovskega podjetja KLO Lesce) v Lescah nastal Okrajni magazin Jesenice. Leta 1951 so sistem spremenili in vse trgovine so prešle v upravljanje KLO. Trgovsko podjetje na debelo in drobno v Lescah je bilo eden pomembnejših naslednikov razpuščenega okrajnega magazina. Tudi okrajno gostinsko podjetje Bled Lesce je sredi leta 1951 prešlo v upravljanje KLO. Preimenovali so ga v Turist.

Krajevno krojaško podjetje. Pred tem pa so v Lescah nastajala druga krajevna podjetja. Krajevno krojaško podjetje je začelo delati 13. novembra 1946. Imelo je tri zaposlene in eno vajenko. Decembra tega leta so se obvezali, da bodo udarniško popravili nekaj oblačil siromakom. Kasneje je imelo podjetje 16 zaposlenih in številne težave pri poslovanju.

Leta 1948 so ustanovili čevljarstvo in cementarsko podjetje. Leta 1950 so se pripravljali na ustanovitev mizarske delavnice. Jakob Eržen je bil pripravljen zanjo

odstopiti svojo delavnico. Gradbeno podjetje projekt Lesce je leta 1950 izkoriščalo gramozne jame na hraški gmajni. Ustanovili so tudi mesarsko podjetje.
Vir: Leški zbornik

Veriga Lesce

V bombardiranju porušeni objekti Verige, 1945
Vir: Foto Slavko Smolej

Obnovljeni objekti Verige, 1946
Vir: Leški zbornik

»Veriga« v Lescah bo začela izdelovati nove poljedelske stroje. Še letos bo tovarna verig v Lescah svoj sortiment povečala. Ker je naša država uvozila precejšnje število traktorjev brez traktorskih plugov in traktorskih krožnih bran, bo naše zadruženike in druge kmetovalce oskrbela z njimi tovarna v Lescah. V kratkem bo podjetje izdelalo prototipe.

Za poljedelske stroje in dele le-teh, ki jih tovarna izdeluje, se močno zanimajo tudi druge naše republike, zlasti Hrvaška in Srbija. V zadnjem času pa je podjetje, ki je po vojni pridružilo svojima oddelkoma za izdelovanje verig in poljedelskih strojev še oddelek za izdelavo vijakov in zakovic, oddelek za žičnike ter renoviralo in povečalo oddelek za vlečenje žice, obnovilo trgovske stike z inozemstvom. Pred drugo svetovno vojno je namreč precej svojih izdelkov izvozilo. Zlasti v Indiji je našlo hvaležne odjemalce. Prva povojna leta je bila potreba po verigah in po poljedelskih strojih doma tako velika, da ni bilo mogoče misliti na izvoz. Z izrednim prizadevanjem je kolektiv proizvodnjo tako dvignil, da je kril potrebe notranjega tržišča in svoje artikole lahko spet izvažal. Inozemstvo se predvsem zanima za kvalitetne metrske, električno varjene verige in verige za živino. Z dosedanjimi naročili za Indijo bo oddelek za izdelovanje ladijskih verig zaposlen vse do maja meseca. Prav tako naroča Indija žičnike, ki slovijo po kakovosti. Bližnji vzhod, predvsem Egipt in Ciper pa povprašujeta po verigah za drobnico, medtem ko so Turčijo zainteresirali kovani plužni deli.

Gorenjski glas, 12. 1. 1952

Delovni kolektiv tovarne verig in plugov v Lescah je proslavil 30-letnico podjetja. Prejšnji teden je poteklo trideset let, kar je v Lescah pričela obratovati tovarna verig in plugov. Lesce so takrat pričele menjati svojo socialno strukturo; pretežno kmečka vas se je razvila v delavski kraj. Da so bili leščanski delavci vseskozi zavedni, potrjuje njihova udeležba v narodnoosvobodilnem boju, še bolj pa delovni uspehi, ki so jih v tem času prejeli.

Ko so delavci in delavke te tovarne v nedeljo proslavljali tridesetletnico obstoja svojega podjetja, so se morda spominjali desetletij borbe za njihove delavske pravice. Marsikaj so jim lahko povedali tovariši, ki delajo v tovarni že trideset let, marsikaj jim je pa povedala razstava, ki je prikazovala razvoj podjetja od ustanovitve pa vse do danes. Ohranjena sindikalna zastava iz leta 1926 je prav gotovo med najdragocenejšimi razstavljenimi predmeti, saj priča, da je bilo leščansko delavstvo strokovno organizirano že od vsega začetka. Sindikalne zastave in darila, ki si jih je delovni kolektiv v povojnih letih priboril, dopolnjuje borbena pot leščanskega delavstva od časov kapitalističnega izkoriščanja do danes, ko kolektiv upravlja svoje podjetje po delavskem svetu in upravnem odboru.

Tudi na tej slovesnosti so leščanski delavci prejeli novo priznanje za uspehe, ki so jih dosegli lani v drugem polletju. Priborili so si prehodno zastavo, ki jo je imel doslej delovni kolektiv emajlirane posode v Celju, naslov zaslužnega delovnega kolektiva v svoji stroki in 70.000 din denarne nagrade.

Na proslavi so po pozdravnih govorih in številnih čestitkah, ki so jih kolektivu izrekli zastopniki raznih ustanov in organizacij, z navdušenjem sprejeli tekmovanje v

počastitev VI. kongresa KPJ, ki ga je napovedal vsem podjetjem kovinske predelovalne industrije delovni kolektiv tovarne »Titan« iz Kamnika.

Vsakogar bo verjetno zanimalo, kako so leščanski verigarji in kovači živeli pred vojno in kako živijo danes. Tov. Karel Beravs, ki še danes dela v tovarni je leta 1922 zaslužil le 14 din na dan, danes pa zasluži več kot 8000 din mesečno. Njegov tovariš Andrej Rajnhrard je zaslužil leta 1922 22 din dnevno, danes pa okrog 9000 din mesečno, Gizela Jagič, ki dela prav tako že trideset let v podjetju je zaslužila takrat 15 din na dan, danes pa 9 do 10 tisoč din mesečno. Anton Dežman je zaslužil leta 1922 22 din na dan, Marija Justin 15 din na dan itd. Pa tudi obratovodje, kljub temu da so imeli višje plače kot delavci, so zaslužili slabo. Tako je na primer, obratovodja Martin Vrečko zaslužil 1084 din mesečno. Mislim, da te številke povedo dovolj, kakšno je bilo kapitalistično izkoriščanje in kaj so si delavci kljub težavam, ki jih imamo pri gradnji socializma, že priborili.

Kako se je tovarna po osvoboditvi razvijala, nam prev tako povedo številke. Če vzamemo za investicije v letu 1939 faktor sto, se je v letu 1945 ta faktor zvišal že na 112, leta 1949 pa celo na 171. Proizvodnja pa se je gibala takole: če vzamemo kot merilo leto 1939, je bila proizvodnja leta 1945 šele 11%, leta 1949 pa je že za 242% preseгла predvojno proizvodnjo. Tudi družbeni standard se je v primerjavi s predvojnimi zelo dvignil. Pred vojno je podjetje zgradilo za svoje delavce in uslužbence le 9 samskih in 8 družinskih stanovanj, v povojnih letih pa je do leta 1949 to število naraslo na 246 samskih in 54 družinskih stanovanj.

Ob tridesetletnici obstoja tovarne verig in plugov ni več kapitalistov, delovni kolektiv sam upravlja svoje podjetje in sam gospodari. Njegovi proizvodi so zasloveli v Turčiji, Indiji in po drugih južnih azijskih državah. Njeno gospodarstvo se krepi in s tem se izboljšuje tudi življenski standard delavcev. Zadnjič so razdelili med delovni kolektiv okrog 1,400.000 din tržnega dobička. Delavci Lesc že uživajo prve sadove socializma.

Gorenjski glas, 5. 7. 1952

Kulturna dvorana v tovarni verig. V tovarni verig in plugov v Lescah so dogradili veliko in lepo dvorano, ki bo služila kolektivu za politično in kulturno izživljanje, poleg tega pa bo dvorana služila tudi delavskemu svetu za njegove seje. Do sedaj v tovarni niso imeli dvorane in zato so bili sestanki največkrat v obratih. Dvorano so v nedeljo slovesno Izročili svojemu namenu.

Vir: Glas Gorenjske, 3. 10. 1953

Dobiček so vzdali v bloke / Z obiska v Tovarni verig v Lescah. V razgovoru z predsednikom Delavskega sveta tov. Jankom Zorkom, ki mi je prav rad dajal pojasnila, ki sem jih želel, sem izvedel o delu leške tovarne verig precej zanimivih stvari.

Tovarna verig zaradi proizvodnje nima posebnih problemov in je kolektiv plan dosegel kljub temu, da so imeli težave z električno energijo. Večje težave imajo pri postavljanju delovnih norm pa tudi te sproti popravljajo in jih iz dneva v dan izboljšujejo. V prvi vrsti seveda proizvajajo verige za našo težko industrijo, prav tako pa tudi skrbe za naše kmetovalce, ki jih oskrbujejo s kmetijskim orodjem. Podjetju je uspelo, da je dobro zaključilo razgovore o nabavi novih strojev za svoje obrati in v kratkem bodo dobili iz Anglije nove stroje za elektrovarjenje. Do sedaj so morali v

glavnem ročno kovati, z novimi stroji pa bodo lahko povečali svojo proizvodnjo in zadostili vsem potrebam trga. Zlasti se zanimajo za izdelke te tovarne naše ladjedelnice, ki rabijo ogromno vijakov, matic, verig itd. Največje je povpraševanje po kovanih verigah in kar ne morejo jih dovolj izdelati.

Delavski svet je na neki svoji seji sklenil, da dobička ne bodo delili, temveč ga bodo porabili za zidanje stanovanjskih blokov za svoje delavce. Bloki so že v zadnji fazi graditve in se bodo stranke lahko že ob koncu maja vselile. Večino delavstva je pri delu predana in z veliko voljo in zanimanjem sledi proizvodnim procesom. Le nekaj je v tem podjetju takih, ki nočejo razumeti družbenih potreb, niti se ne zanimajo za naš splošni razvoj. Vendar je teh ljudi tako malo, da v podjetju nič ne pomenijo.

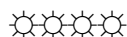
Delavci se sami žele izobraževati in je veliko število zaposlenih polagalo strokovne izpite. Vsi so izpite tudi napravili, kljub temu, da izpraševalna komisija ni gledala »skozi prste«. Samo za visoko kvalificirane delavce je položilo izpite 17 delavcev in tovarna je s tem veliko pridobila, zlasti še, ker so jih položili z lepim uspehom.

Lani so v podjetju na novo zaposlili 93 ljudi, vendar bodo z nabavo novih strojev morali še povečati število delavstva. Zanimivo v tem podjetju je, da je odstotek uslužbencev v primeri z delavstvom izredno nizek, kar izboljšuje gospodarski položaj tovarne. Z iskanjem skritih rezerv pa ga bodo v tem letu še izboljšali.

Vir: Glas Gorenjske, 30. 4. 1954

Nova pridobitev v »Verigi«. Pred dnevi so v Tovarni verig, plugov in zakovic v Lescah, začeli postavljati nov stroj za kovanje težkih verig, katerega so uvozili. Predvidevajo, da bo stroj začel obratovati že te dni. Ta dogodek je za naše gospodarstvo toliko pomembnejši, ker bo sedaj zajamčena zadostna proizvodnja težkih ladijskih verig za domače potrebe. Sčasoma jih bomo lahko tudi izvažali. Do sedaj smo morali te verige uvažati. Doslej so ročno kovali težke verige, z novim strojem pa bodo proizvodnjo lahko štirikrat povečali.

Vir: Glas Gorenjske, 28. 2. 1955

Gorenjka Lesce

Med vojno Zavrtanikova tovarna čokolade ni delala. 5. decembra 1946 je bila nacionalizirana brez odškodnine. Adolf Zavrtanik je v tovarni ostal kot tehnični vodja in v povojnem pomanjkanju vzpostavil proizvodnjo z (predvsem maščobnimi) nadomestki, usposobil je dotrajane stroje in opremo.

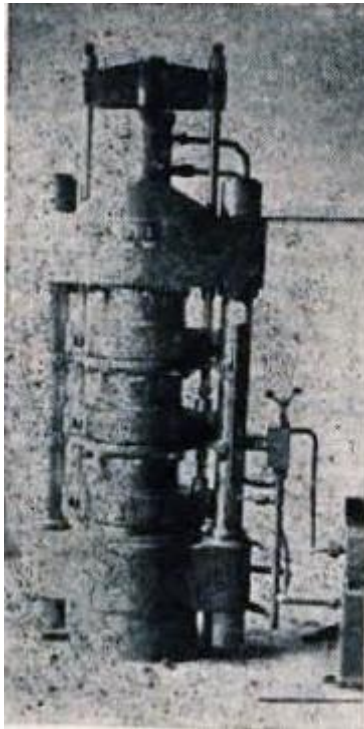
Prvega aprila 1948 je vlada Ljudske republike Slovenije ustanovila podjetje Gorenjska tovarna čokolade, ki je do leta 1952 delovalo kot republiško podjetje pod operativnim vodstvom Glavne direkcije živilske industrije Ljudske republike Slovenije. Leta 1958 je bila tovarna preimenovana v Gorenjka, tovarna čokolade Lesce. Konec 50. let so pričeli izvajati tudi prve investicije, s katerimi so zgradili skladišče, s spremljajočimi objekti.

Vir: Radovljiški zbornik 2000

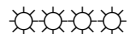
Štirje novi stroji za čokolado. Proizvodnja Tovarne čokolade Lesce-Bled je bila odvisna vse do sedaj od tovarne »Kraš« iz Zagreba. Pred nedavnim pa so v leški tovarni čokolade nabili 4 nove stroje in se tako osamosvojili. Ti štirje stroji, izmed

katerih je eden na sliki, so začeli obratovati prav te dni. Upajmo, da bo Tovarna čokolade sedaj lahko svojo proizvodnjo še povečala.

Vir: Glas Gorenjske, 21. 3. 1958

Nov stroj za čokolado
Vir: Glas Gorenjske, 21. 3. 1958

KEM Lesce

KEM – podjetje, ki obeta / Iz dveh majhnih delavnic je zraslo lepo podjetje. Veliko je takih podjetij v naši državi, ki so zrasla in se razvila iz majhnih, bornih delavnic, danes pa že nekaj pomenijo v našem gospodarstvu. V to vrsto podjetij sodi brez dvoma tudi mlado industrijsko Kovinsko in elektro-mehanično podjetje »KEM« iz Lesce.

Šele 1952. leta so prišli na to, da je najbolje, če se Avto servisna delavnica ter Okrajna mehanična delavnica v Radovljici združita v eno podjetje, ki bo lahko bolje in smotrneje opravljalo svoje delo.

Svojo osnovno ključavničarsko in mehanično dejavnost so kaj kmalu razširili še na izdelovanje karoserij za rešilne in druge avtomobile, na generalna popravila ipd. Toda želeli so še več.

Veliko truda je bilo treba, da je podjetje dobilo že skoraj popolnoma razpadlo zgradbo tovarne pletenin in nogavic iz Lesce. Stavbo, ki je na Lipcah, so z vsestransko pomočjo gospodarskega sveta OLO obnovili in preuredili v prav čedne in svetle prostore, ki so polni strojev, katere so nabavili v ostalih krajih v državi. Danes omenjeno podjetje zaposluje že nad 90 delavcev, ki delajo v dveh izmenah, zaposlili pa jih bodo v kratkem še več.

Razen naštetih dejavnosti izdeluje danes podjetje tudi usmerjevalce za polnjenje avtomobilskih akumulatorjev, delajo pa tudi posebne usmerjevalce za motorje. Serijsko izdelujejo tudi okvirje za lesene rolete. Pri tem delu so zaposlili 25 delavk, kar je posebno pomembno zaradi tega, ker je v okolici Lesca veliko nezaposlene ženske delovne sile.

Podjetje pa ni raslo in se razvijalo brez vsakršnih težav. Precejšnja ovira razvoju je bilo tudi notrenje trenje in nesoglasje delovnega kolektiva (vsi pač ne morejo biti direktorji, predelavci ipd.). Toda danes je že veliko bolje, ker so delavci sprevideli, da je samo v slogi moč.

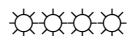

Nova stavba podjetja »KEM« na Lipcah

Izdelek – ki obeta podjetju razvoj. Že v novoletni številki našega lista smo poročali, da je podjetje »KEM« izdelalo prvi avtomat za krmarjenje plina, ki je za naše gospodarstvo velikega pomena. Da je to točno, nam dokazuje tudi zanimanje Železarne na Jesenicah, za ta avtomat.

Vir: Glas Gorenjske, 15. 1. 1955

Op.: Več v mapi *Lesce v starih časopisih*.

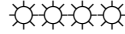
Tovarna pletenin in nogavic Lesce

Tovarna pletenin in nogavic Lesce / Upravni prostori bodo v Radovljici – Proizvodnja nogavic iz sintetičnih vlaken napreduje. Že pred leti je Tovarna pletenin in nogavic v Lescah razširila svoj obrat v Radovljici. Medtem ko je bila šivalnica in pletilnica prej v enem prostoru, so z nadzidavo stavbe preselili nove prostore šivalnico in likalnico, razen tega pa uredili tudi ustrežnejša skladišča.

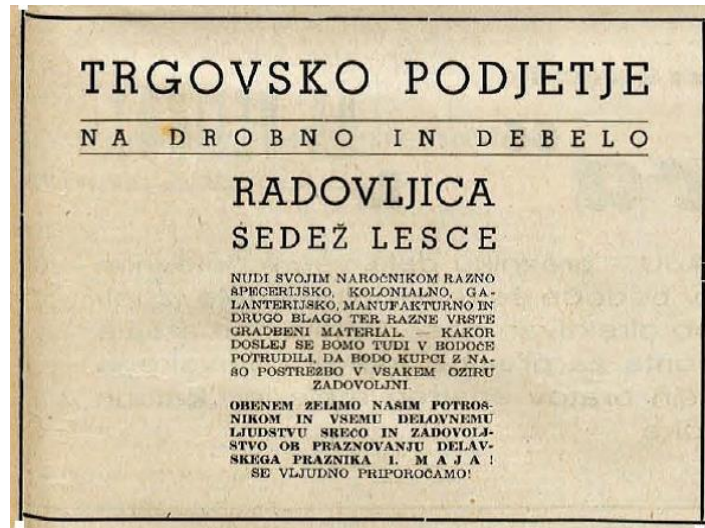
Upravni prostori so v obratu v Lescah. S tem je utesnjen delovni prostor za proizvodnjo nogavic. Ker se podjetje nenehno razvija, so postali tudi upravni prostori precej tesni. Problem bo rešen, ko se bo uprava preselila, predvidoma prihodnji teden, v nove upravne prostore v Radovljici. S tem bo omogočeno, da se bo razširila oblikovalnica nogavic in verižkarica sintetičnih nogavic. Sintetične nogavice so postale v zadnjem času eden glavnih prostorov obrata v Lescah. Cotton stroje za izdelavo svilenih nogavic in nekatere stroje za patent nogavice so namreč predelali v

stroje za predelovanje sintetičnih vlaken. Plana proizvodnje sintetičnih nogavic pa verjetno ne bo mogoče doseči, ker je podjetje od predvidenih 9 dobilo le 3 tone sintetičnih vlake. To vrzel bodo skušali izpopolniti tako, da bodo izdelovali razen sintetičnih še bombažne nogavice. / Lj.

Glas, 16. 11. 1956

Trgovsko podjetje Lesce

Oglas Trgovskega podjetja Gorenjski glas, 27. 4. 1952

Pohištvo dostavimo brezplačno na dom! / Uspešno poslovanje Trgovskega podjetja Lesce. Šele 1. julija lanskega leta je bilo ustanovljeno »Trgovsko podjetje Lesce«, vendar je do danes doseglo že take uspehe, da bi mu lahko zavidalo že marsikatero drugo trgovsko podjetje.

Pred reorganizacijo trgovske mreže, so še bili v okviru osrednjega podjetja v Lescah in niso mogli pokazati toliko lastne iniciative kot to lahko store danes, ko je v tem oziru popolnoma drugače ...

Z boljšo in kakovostnejšo nabavo blaga iz najrazličnejših krajev Slovenije, so uspeli v veliki meri povečati blagovni promet.

Pogled na eno izmed izložbenih oken, kjer je razstavljeno najrazličnejše blago.

Kaj privlači toliko kupcev? – V prvi vrsti konkurenčno nizke cene, vljudna in solidna postrežba. Saj drugače sploh ne bi mogli izpolniti lanskoletnega družbenega plana in ga celo preseči za 32.7%.

Kaj pa lahko potrošnik kupi v Trgovskem podjetju v Lescah? – Raznovrstno špecerijsko in manufakturno blago. In ne samo to! Podjetje se peča tudi s prodajo pohištva (kuhinjske opreme, spalnice, divane in vso posteljno opremo. Kar je najvažneje in za kupce najmikavneje, pa je brezplačen prevoz pohištva na kupčev dom, čeprav je njegovo stanovanje še tako daleč. To lahko store, ker imajo lasten tovorni avtomobil. Kako se prileže kupcu, ki mora za pohištvo že tako in tako odšteti lepe denarce, da mu ni treba še posebej plačati prevoza, ki tudi precej stane.

Podjetje ima na razpolago raznovrstno kuhinjsko in sobno pohištvo.

Razen tega lahko kupite v omenjenem podjetju še cement, premog in drva, bencin in prav vse naftne derivate. Podjetje ima celo lastno bencinsko črpalko.

Skratka, ni je stvari, da je v trgovini Trgovskega podjetja Lesce ne bi mogli kupiti.

Podjetje posluje na solidnih gospodarskih temeljih ter izpolnjuje vse svoje obveznosti do skupnosti.

Tudi v prihodnje se delovni kolektiv Trgovskega podjetja Lesce priporoča svojim cenjenim odjemalcem s pestro izbiro najrazličnejšega potrošnega blaga in z nadvse solidno in vpljudno postrežbo.

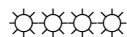
Vir: Glas Gorenjske, 19. 3. 1955

Stavba »Trgovskega podjetja Lesce«, od. 1959

Vir: DAR (detajl)

Op.: Pred vojno je bilo tu Trgovsko podjetje Jeglič, kasneje pa Murka.

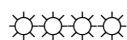
Avtoservisna postaja Lesce

Za olajšanje prometa. Okrajna zadružna zveza v Radovljici je pričela graditi na križišču cest Lesce-Bled in Lesce-Jesenice moderno avtobusno postajo. Glavni investitor je ljubljanski »Agroservis«. Prva pripravljalna gradbena dela so že pričela. Pričakujejo, da bo v letošnjem juniju postaja že dogotovljena.

Gradbišče, kjer bo postaja, je izbrano na zelo prikladnem mestu. Je tik ob naselju, v neposredni bližini letališča, konjskega dirkališča in terena za golf. Položaj je tak, da bo postaja ustrezala svojemu namenu: imela bo črpalko za gorivo, majhno mehanično delavnico za popravila in čiščenje motornih vozil, trgovino z rezervnimi deli za vozila, pa tudi kmetijske stroje, ki jih ob razstavljal in popravljala.

Omenjena avtoservisna postaja bo zgrajena po modernih načelih in tako, da ne bo žalila lepote čuta. Vsa južna stena bo iz samega stekla.

Vir: Glas Gorenjske, 21. 3. 1953

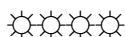
Reka - Lesce - Koper

nova proga JAT

KONEC MAJA BO
SLOVESNO OTVORJENO
NOVO LETALIŠČE
V LESCAH. —
VELIK LETALSKI
MITING OB OTVORITVI

Glas Gorenjske, 28. 2. 1955

Opomba.: O letališču Kležnik (kasneje ALC Lesce) pišemo v posebni mapi »Letališče Kležnik«.

Črne gradnje v Lescah (in Hlebcah)

Nedoslednost kriva divjih gradenj. Prah, ki se je dvignil okrog novogradenj v Lescah, kjer si je postavil enonadstropno hišo delavec jeseniške železarne, se še ni povsem polegel. Graditelju je bil odobren načrt za gradnjo hiše dvokapnice, kakršno urbanistični načrt za okoliš proti letališču predvideva. Toda graditelj si je zaželel štirikapnico, na kar so ustmeno nekateri gradbeni organi tudi privolili, gradbena inšpekcija v Radovljici pa na to ni pristala. Kljub temu je zrasla hiša štirikapnica. Graditelj je bil zaradi tega denarno kaznovan, čeprav so pred tem na istem območju tudi že zrasle tri štirikapnice brez kazni, s privoljenjem.

Enaki kriteriji bi morali biti za vse. Dovoljenja in kazni za vse enaka!

Vir: Glas Gorenjske, 8. 12. 1958

Šele četrta štirikapnica je dvignila prah v Lescah. Kako to, da ga prejšnje tri niso?

Op.: Gre za Žustovo hišo – danes Valvasorjeva št. 7.

Brez gradbenega dovoljenja je na nezazidljivem okolišu za podjetjem TIO v Lescah zrasel prijeten dom. Ali bo dom ostal prijeten ali ne, še ni moč reči!

Vir: Glas Gorenjske, 8. 12. 1958

Op.: Po pričevanju Leščanov so v teh baraki živeli ljudje, ki so bili verniki Jehove – »jehove priče«. Danes te barake ni več.

V Hlebcah pri Begunjah je kmet začel z gradnjo gospodarskega poslopja brez dovoljenja. Kakšen bo konec »afere!?! Sodnik za prekrške se ni odločil.

Vir: Glas Gorenjske, 8. 12. 1958

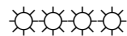

Hiša na križišču cest Bled-Lesce

Na račun skupnosti. O zidanju hiše ob križišču cest na Bled in v Lesce je bilo tam že precej govora. Končno je bilo izdano gradbeno dovoljenje in delo je steklo. Danes so tam že temelji. Toda, kot pravijo, bodo znova preklicali gradnjo in zravnali temelje. Okoli pol milijona dinarjev pa je zavrženih.

Vir: Glas Gorenjske, 20. 3. 1959

Op.: Gre verjetno za hišo na naslovu Dacarjeva št. 12 (t. i. Zupanova hiša). Danes je ta hiša precej povečana in dograjena.

Dachau in Moskva

Najprej je bil zgrajen »Dahav«, že leta 1948 je Veriga zgradila za Magušarjem na Potočnikovih njivah barake za svoje delavce, kajti v letih po vojni je veliko ljudi prišlo iz Štajerske, Primorske in drugod in so si v Verigi našli delo, saj se je ta vedno bolj razvijala in širila. Zato so za delavce zgradili naselje 6 hiš s po štirimi stanovanji za družine in še dve stavbi s samskimi stanovanji. Zraven je posebej stala stavba s kopalnicami in pralnico ter drvarnice. V eni od teh stavb za samce je bila kasneje ambulanta za delavce Verige, sedaj pa je vse spremenjeno; saj smo konec šestdesetih let stanovanja odkupili in vsak je prezidal, dozidal, dvignil in prenovil stanovanje, stavbi za samce pa sta postali obnovljeni stanovanjski hiši. To je nekdanji »Dahav« in obsega samo Čopovo ulico in ulico Kokrškega odreda. Privatne hiše, ki so zrasle ob teh ulicah nismo nikoli imeli za »Dahav«.

Še to: barake so jih verjetno poimenovali zato, ker so bile stavbe pritlične. Sicer pa so bile zelo solidno grajene: zidane in na močnih betonskih temeljih, ki odlično služijo še danes.

Vir: Leščanke (Ivanka Korošec, Maja Olip in Vida Soklič)

Pred vojno je Tovarna verig Lesce zgradila za svoje delavce in uslužbence le 9 samskih in 8 družinskih stanovanj, v povojnih letih pa je do leta 1949 to število naraslo na 246 samskih in 54 družinskih stanovanj.

Gorenjski glas, 5. 7. 1952

Delavsko naselje »Dachau«

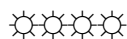

Računalniška obdelava: Kopirnica Sodja

Dachau. Za barakami »Verige« v tako imenovanem Dachau, rastejo nove Lesce. Sprva so tu gradili privatniki. Nov zazidalni okoliš pa določa tu večje stanovanjske hiše družbene gradnje.

Vir: Glas Gorenjske, 20. 3. 1959

Op.: Na sliki je v ospredju današnja Polajnarjeva hiša (Ulica Kokrškega odreda 3). Zadaj je mogoče bivša Lotričeva hiša na Valvasorjevi ulici. / Leščanke

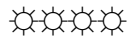
Gosposko naselje Moskva

Za uslužbence Verige (torej za bele ovratnike ali za 'gospode') pa je Veriga na drugi strani Lesc zgradila najprej dva bloka, postopoma v kasnejših letih pa še več. Danes Leščani pojmujejo za Moskvo blokovsko naselje v ulicah: Finžgarjeva, Tovarniška, Vodnikova, Koroška, hkrati pa tudi Savsko ulico, čeprav so tam nove privatne hiše.

Vir: Leščanke

Blok v Moskvi
Vir: Arhiv družine Korošec

Kmetijska zadruga v Lescah

Med drugimi kmetijskimi zadrugami je verjetno leta 1948 nastala tudi leška. Kmetijsko-obdelovalna zadruga je imela svoje prostore pri Medvenu. Januarja 1949 so razpravljali tudi o ustanovitvi obdelovalne zadruge v Lescah. Ugotavljali so, da bo težko »pripraviti kmete do take združitve«. Leta 1950 so se pripravljali za gradnjo zadružnega doma in so načrtovali, da bodo to leto pripravili načrte in temelje.

Vir: Leški zbornik

Uspehi kmetijske zadruge v Lescah / Razgovor s predsednikom KZ. Antona Dežmana, po domače Preželjnovega Tončka pravzaprav ni težko najti, zlasti še, kadar gre za zadrugo. Obdelovanje zemlje, seje in konference so urnik njegovega vsakodnevnega dela.

Na vprašanje, kako so to dosegli?, mi je ljubezniv predsednik takole odgovoril: »KZ je začela obratovati leta 1948 tako rekoč iz nič. Imela je izposojen inventar, medtem ko je trgovska poslovalnica razpolagala le s skromno zalogo blaga, ki je ostalo od poslovanja bivše Naproze. KZ je začela aktivno delovati šele v letih 1953-54. Iz leta v leto smo se prebijali s težavami in končno nam je uspelo ustanoviti poleg trgovske dejavnosti še: transportni odsek, strojni odsek, gramoznico in obrtno delavnico cementnih izdelkov. Dejavnost pa smo razširili tudi na odkup vseh vrst kmetijskih pridelkov in zdravilnih rastlin. - Končno –mo prišli na zeleno vejo. Tako je presegel promet v letu 1955 30 milijonov dinarjev.«

Anton Dežman

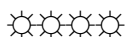
Kakšna je pomoč, ki jo nudi KZ svojim članom? – »KZ pomaga svojim članom tako, da jim proti nizki odškodnini posoja razne kmetijske stroje, jim nabavlja kvalitetna semena in umetna gnojila, skrbi za dobro plemensko živino, hkrati pa jih uvaja k modernejšemu načinu obdelovanja zemlje.«

Kako ste zadovoljni s proizvodnjo cementnih izdelkov? – »S proizvodnjo smo začeli sredi leta 1954. Zaradi pomanjkanja primernih prostorov in delovne sile se ta obrt ni mogla povsem razviti. Vse pa kaže, da se nam že v letošnjem letu obstajajo prav lepi uspehi. Doslej smo izdelovali cementne cevi raznih dimenzij, krovno opeko, vereje vseh vrst, mejnike in podobno.«

Ali imate v načrtu še kakšno dejavnost? – »Potrebe v Lescah in okolici so zelo velike; zategadelj bomo ustanovili še en gostinski obrat, mesarijo, kovačnico, kolesarsko delavnico, odsek za sadjarstvo in sušilnico sadja. Vsi naši načrti so pa tesno povezani z največjim problemom KZ: nezadostni obratni krediti in pomanjkanje primernih prostorov.«

Kako ste zadovoljni z delom združnikov? – »Nekatere člane KZ poznamo le na papirju; le-ti se za zadrugo ne menijo. Pogosto sloni vse delo na nekaterih članih upravnega odbora, kar brez dvoma ni v prid zadrugi.« / T

Glas, 20. 7. 1956

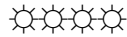
TIO Lesce

Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1954. Industrijski obrat je stal na križišču, ki vodi proti Bledu in Jesenicam.

Vir: Leški zbornik

Čeprav so skoraj na vseh dosedanjih sejah odborniki rešili že vrsto prošenj, so morali tudi tokrat 11-krat glasovati. Med redkimi, ki so jim bile prošnje zavrjene, je tudi podjetje TIO iz Lesc. Čeprav podjetje nujno potrebuje primeren prostor za gradnjo skladišča odborniki prošnji niso mogli ugoditi, ker je bila le-ta pomanjkljiva.

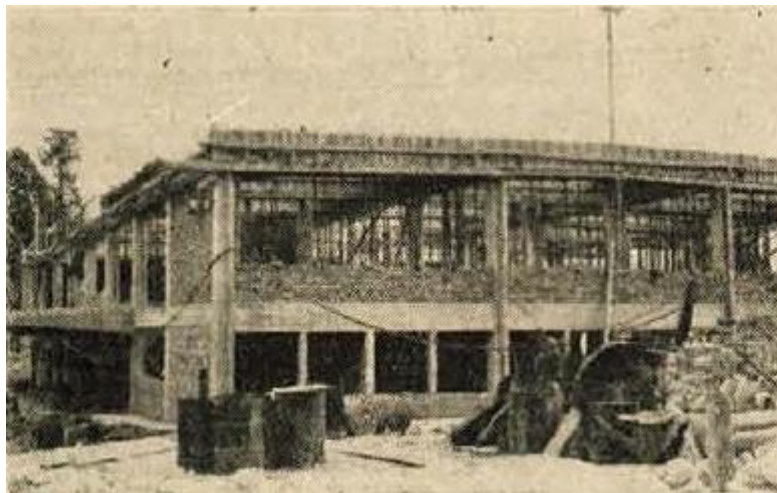
Vir: Glas Gorenjske, 15. 9. 1958

Skladišče Žita Ljubljana

V Lescah nameravajo graditi skladišče. Mlinsko podjetje v Lescah namerava graditi skladišče z zmogljivostjo 1600 ton (160 vagonov). Takšno skladišče v Lescah vsekakor potrebujejo, saj so tu nekakšna »vrata«, skozi katera so oskrbuje razen radovljiškega tudi blejsko, bohinjsko ter jeseniško področje.

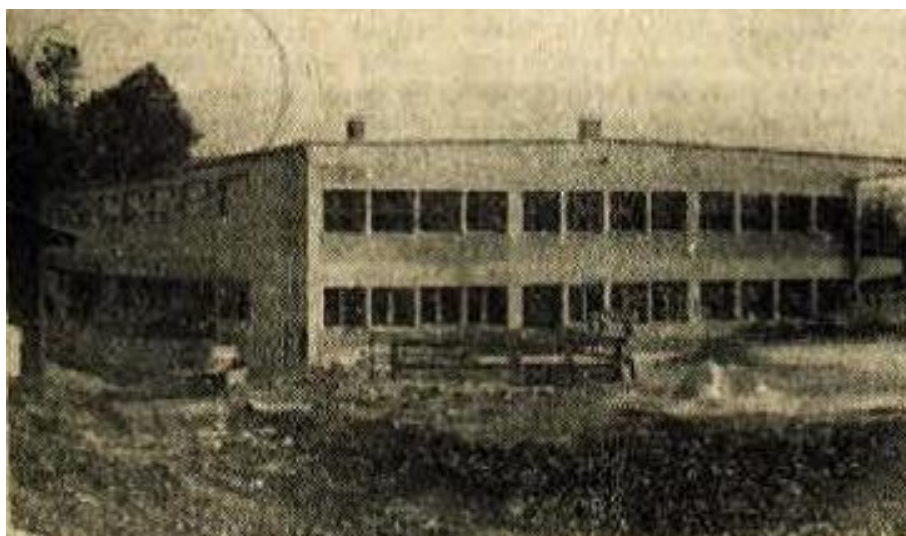
Vir: Glas Gorenjske, 9. 5. 1958

Gradnja silosa v Lescah

Širom po domovini smo letos že zgodaj pričeli z gradnjo silosov za jesensko žetev. Tudi v Lescah raste velik silos, ki bo dograjen v avgustu.

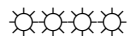
Vir: Glas Gorenjske, 29. 6. 1959

**Skladišče Žita Ljubljana v Lescah
Glas Gorenjske, 19. 9. 1959**

Konec preteklega meseca je bila v Lescah otvoritev področnega skladišča »Žito« Ljubljana, ki velja doslej za največji tovrstni objekt na Gorenjskem. Novi silos ima prostora za 1500 ton žit in mlevskih izdelkov in bo lahko za precej let kril potrebe kranjskega okraja. V skladišču, čeprav še ni dokončno dograjeno, je uskladiščeno že precej vagonov pšenice. Skladišče ni namenjeno le za pšenico, temveč za vse vrste žitaric. Z žitnim semenom bo skladišče zalagalo mlina Zapuže in Globoko, v mlevskimi izdelki pa bo preskrbovalo ves okraj. – Podoben silos kot je v Lescah, je bil dograjen tudi v Logatcu, v gradnji pa je v Novem mestu. Gradnja skladišč za žita je predvidena v Sloveniji še v Kranju, Domžalah, Ljubljani in Mariboru. – Na sliki: skladišče v Lescah; v zgornjem prostoru je žito v semenu, v spodnjih prostorih pa mlevski izdelki.

Vir: Glas Gorenjske, 19. 9. 1959

Gasilski dom v Hlebcah

Gasilci v Hlebcah so praznovali. Dne 3. Oktobra je gasilsko društvo Hlebce slavnostno izročilo svojemu namenu nov požarno varnostni bazen. Na ta gasilski praznik v Hlebcah so prihitela vsa društva iz sektorja Begunje in bližnje radovljiške okolice. Slovesnost je otvoril predsednik društva tovariš Jože Žilih. Ob tem se je spomnil žalostnega dogodka v vasi pred 22 leti, ko je požar upepelil dve gospodarski poslopji, domačini pa niso imeli dovolj vode, da bi preprečili večjo škodo. Zahvalil se je ljudski oblasti za vso finančno pomoč, ki je omogočila gasilcem zgraditi ta važni objekt. Mladi člani društva imajo sedaj možnost, da se izvežbajo v dobre gasilce. Govoril je tudi tovariš Anko, sekretar Okrajne gasilske zveze in pohvalil uspeh gasilskega društva v Hlebcah. Gasilci so nato izvedli sektorsko vajo, katero je nadzoroval republiški inšpektor tovariš Gregor Novak. Slavnostni otvoritvi je sledila veselica.

Vir: Glas Gorenjske, 23. 10. 1954

V Hlebcah pri Lescah bodo praznovali. Prijetna vasica Hlebce ob vznožju mogočnih Karavank dobiva bolj in bolj svečano lice. 6. septembra ob 14. uri bo Prostovoljno gasilsko društvo Hlebce v počastitev 40-letnice ZKJ otvorilo pod pokroviteljstvom predsednika ObLO Radovljica nov gasilski dom.

Društvo je bilo ustanovljeno v letu 1920 pri dokaj težkih pogojih. Vendar je s pomočjo simpatije prebivalstva napredovalo. Nabavilo si je orodje in opremo ter zgradilo zasilno orodjarno, ki pa ni ustrezala potrebam gasilstva. Že leta 1940 si je društvo kupilo v vasi primerno zemljišče za gradnjo ter si nameravalo zgraditi primeren gasilski dom. Vendar je vse te načrte preprečila vojna. Mnogi člani so odšli v NOV, minila so leta, dokler ni napočila svoboda.

Požrtvovalno društvo si je po osvoboditvi zadalo nalogo, da si zgradi sodoben gasilski dom, ki bo ustrezal današnjemu razvoju in gasilskim potrebam. Aktivni člani so izvolili delaven gradbeni odbor, marljive roke so zamenjale puške in mitraljeze s krampi in lopatami ter krepko prijele za delo. Razgibalo se je staro in mlado, člani in nečlani. Odbor si je prizadeval, da je bil dom dograjen v prvi fazi z udarniškim delom. Stroške v materialu pa je kril s svojimi prireditvami. – Vrednost nedograjene stavbe v

letu 1949 je znašala devet milijonov dinarjev, danes pa preko dvajset milijonov dinarjev, kar je tudi zasluga Občinskega ljudskega odbora Radovljica, ki je priskočil finančno na pomoč. – Dom nudi streho tudi štirim članom, kjer so našli prijeten dom. V njem sta dve prostorni orodjarni, sejna dvorana in oder.

Zato vabimo na našo lepo Gorenjsko vse gasilce, vse naše delovno ljudstvo, da v nedeljo, 6. septembra v počastitev tega velikega praznika v okviru proslav 40-letnice ZKJ slavi delovno zmago tamošnjih prebivalcev.

Vir: Glas Gorenjske, 3. 9. 1959

**Nov gasilski dom v Hlebcah
Glas Gorenjske, 3. 9. 1959**

Teksti o gradbeništvu (Gorenjska)

Črne gradnje

Plevel med zidaki / Kazen zaradi divje gradnje: 91.500 dinarjev in 15 dni zapora – Privatnikom predpisi še vedno trn v peti – Gradbeni organi prepočasni. Beseda »gradimo« je pri nekaterih povsem zgubila svoj pravi pomen. Prešla je v nov pojem – »divje gradimo«. Torej gradnja za vsako ceno – z ali brez gradbenega dovoljenja. Sodniki za prekrške imajo obilico dela. Novi objekti rastejo, čeprav na načrt še ni pritiskala svojega pečata revizijska komisija; dvigajo se, četudi načrta sploh ni; čez noč zrastejo kot goba tam, ker sploh ni zazidalnega okoliša; stroški za izdelavo urbanističnih in regulacijskih načrtov so bili precejšnji, žal pa teh načrtov ne izvajamo dosledno.

Zamišljamo si, da smo ustanovili novo podjetje. Proizvajali bomo ure. Zaposlenih imamo nekaj urarjev, mehanikov, ključavničarjev in ljudi drugih poklicev. Z vso vnemo smo začeli »graditi velikane«, ki nam kujejo čas. Nekaj nas dela posamezne dele, drugi te dele sestavljajo, uprava pa plasira. In končno smo izdelali vse, kar je

potrebno za uro. Toda predmet, ki smo ga dobili, uri skoraj ni podoben. Zunanji videz bi še nekako bil, toda »motorček« škriplje. Zapravili smo denar, se morali zaradi tega zagovarjati in bili tudi sojeni.

Tudi gradnjo si lahko mislimo kot nekakšno podjetje. Ker pa bi bilo to podjetje preveč obširno, smo ga razdelili v manjše oddelke – gradnjo po komunah. – Le-te imajo svoje referente za gradnjo (vsaj morale bi jih imeti), gradbene inšpekcije, urbanistične načrte in vse potrebno, kljub temu pa so še vedno pogosti pojavi divjih gradenj. Kdo je kriv temu? Predvsem tisti, ki ne upoštevajo predpisov in gradijo brez gradbenih dovoljenj. In tudi tisti, ki bi morali gradbeno dovoljenje zagotoviti pravočasno!

»Kaj vas briga, če gradim na svojem!« Tovarniški mojster iz Čirč pri Kranju, je že imel potrjen načrt za gradnjo poslopja (8 x 4.5 m), v katerem bo imel prostor za garažo, drvarnico in pralnico. Nov objekt bi moral biti brez kleti. Dobil je tudi že dovoljenje o zazidljivosti parcele in tudi komisija je že točno odmerila prostor, kjer bo lahko zrastel nov objekt. Zato je zaprosil še za gradbeno dovoljenje.

Omenimo naj še, da mojster iz Čirč svojih sosedov sploh ni vprašal za njihova mnenja o morebitnih motnjah, ki bi jih lahko povzročil novi objekt. Ko je bila komisija na ogledu zemljišča se je izgovoril, da sosedov ni doma. Zato je komisija odločila, da mora graditi novo poslopje štiri metre proč od sosedov.

Mojster ni čakal gradbenega dovoljenja in je takoj začel, čeprav mu je bilo šele rečeno, da lahko pripravlja le gradbeni material.

Začel je kopati, toda le 30 cm proč od sosedu! Zato se je le-ta takoj pritožil gradbeni inšpekciji. Mojster se je zagovarjal – ograjo bom postavil. – Tudi tega bi ne smel brez dovoljenja.

In s kopanjem je nadaljeval. Precej široko površino ruš je že odmetal in tudi nekaj zemlje. Sosed se je spet pritožil. Zagovor mojstra je bil: pot si delam. In nadaljeval je. Izkopal je že precej globoko in široko. Spet se je moral zagovarjati – premislil sem si, gramoznico delam. Tudi to so mu gradbeni organi spregledali, vendar pa so zahtevali, da mora biti gramoznica vsaj en meter od sosedu.

Toda mojster je vztrajno nadaljeval. Gradbeno dovoljenje je že dobil. Zabetoniral je kletne stene in v teh stenah je sosed opazil okna. Skratka nastala je že klet, ki bi je po načrtih ne smelo biti. Spet ga je obiskala gradbena inšpekcija. Mojster je sprva še poskušal lagati, da dela gramoznico, končno pa je izbruhnil. Vse mogoče besede so letele iz njegovih ust in tudi: »Kaj delam nobenega nič ne briga. Gradil bom po svoje, pa četudi me to stalo hišo«!

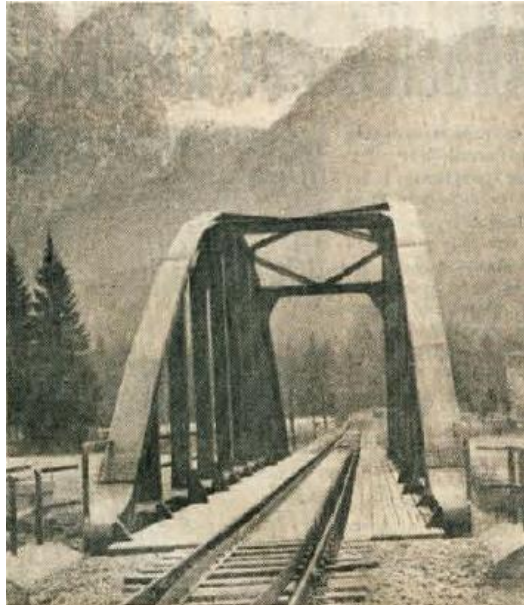
Gradnjo je nadaljeval proti predpisom gradbenega dovoljenja. In ...

Takšna samovolja in nespoštovanje predpisov zasluži še strožjo kazen. Zmotno je mišljenje, da na svojem zemljišču lahko vsak dela kar se mu zljubi. Mojster bi si lahko zamislil in na svoji zemlji zgradil nebotičnik, ali pa brezno. In ker mu sosedje niso mar, vsekakor morajo v takšnih primerih odločati organi, ki jih je pooblastila družba.

Podobnih primerov bi lahko našteali iz Gorenjske še nešteto. Da so se divje gradnje tako razbohotile, je vsekakor treba iskati vzrok tudi v tem, ker so bile do pred kratkim kazni za takšne prekrške preveč mile. Najvišja kazen je bila le 10 tisoč dinarjev. Kazni so v zadnjem času precej povečali, in sicer od 10.000 do pol milijona dinarjev. Pred kratkim je bil v Ljubljani celo primer, ko je padla odločitev, da mora lastnik novo divjo gradnjo, nov objekt, porušiti! Ta primer pa bo prav gotovo marsikoga izučil.

Neažurnost. Pred približno pol leta je bila v Gozd-Martuljku otvoritev novega železniškega mosta, ki ga je gradila Železnica-transport Ljubljana. Most je bil zgrajen brez gradbenega dovoljenja in skoraj malce smešno je slišati, da gradbenega

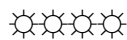
dovoljenja še danes ni! – Kdo bo odgovarjal, če most slučajno odpove? Razumljivo, tisti, ki ga je zgradil. Kdo pa bi odgovarjal za povzročeno škodo, ki bi nastala, če mostu še do danes ne bi bilo? Skoraj smo lahko prepričani, da gradbeni organi ne. Skratka, lahko bi trdili, da je to klasičen primer počasnosti gradbenih organov. Predstavljamo pa si lahko, če za tako nujne primere ni moč pravočasno zagotoviti gradbenih dovoljenj, da je še vrsta divjih gradenj, četudi manjših, ki jih ni moč odlašati.

Nov železniški most v Gozd-Martuljku

Graditi moramo! Divje graditi pa ne smemo in nam tudi ni potrebno! Uskladiti je treba le predpise, potrebe in urbanistične načrte. Čeprav bi lahko našteali še vrsto primerov, bi bili krivci divjih gradenj več ali manj isti. Zadoščenje tistega, ki gradi, pa bo prav gotovo večje, če bo pri tem zadostil vsem predpisom. Olajšati je treba le postopek in zagotoviti, da bo pravočasno dobil gradbeno in ostala potrebna dovoljenja. / Bogdan Fajon.

Vir: Glas Gorenjske, 8. 12. 1958

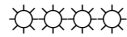

Inovacije pri gradnjah

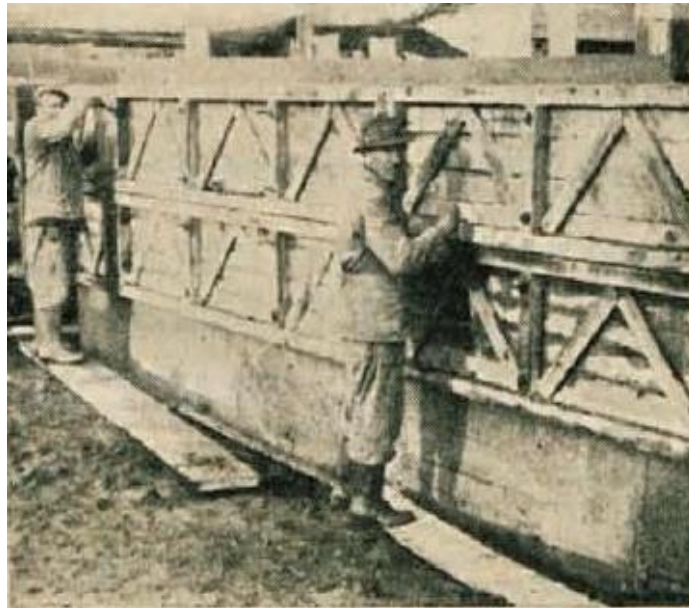
Beton iz cementa in žaganja. Ivan Kapus s Posavca pri Podnartu je, kakor sam pravi, že pred 40 leti izdelal beton, pri katerem je zamenjal pesek z žaganjem. Tak cement je baje bolj odporen in teže lomljiv.

Naredite ga pa takole: 15 litrom gašenega apna dodate 100 litrov vode. V to apneno vodo nasujete toliko žaganja, kolikor bi porabili peska. Nato pa vrhu žaganja posujete kakih 8 centimetrov debelo plast peska, da bo pritiskal žaganje pod površino vode. Po 21 dneh pesek odstranite, žaganje pa nekoliko osušite, da bo beton bolj trden. Nato nerazleljivo žaganje (če ga ne bi preparirali, bi proces ne uspel) zmešamo s cementom, dodamo pa lahko tudi malo peska.

Vir: Glas Gorenjske, 7. 2. 1953

Hitreje in ceneje. Delavci gradbenega podjetja »Projekt« v Kranju so že letos začeli uporabljati montažne opaže pri betonskih podstavkih. Za vsak del betonskega zidu so doslej navadno postavljali poseben opaž. S tem se uničuje mnogo desk in drugega gradbenega materiala, zgubi se ogromno časa. Po patentu ing. Omana uporabljajo zdaj prenosljive, montažne opaže. Dele opaža poljubno po potrebi prestavljajo in nadaljujejo z betoniranjem. Opaž se hitro preloži, znova sestavi, delno opre ter vzravna in že je gotov.

Prva preizkušnja montažnih opažov za betoniranje je uspela.

Tak nov način betoniranja so že letos dodobra preizkusili in izpopolnili na gradbišču pri Vodovodnem stolpu in pri drugih gradnjah. V tehničnem oddelku podjetja, kot tudi delavci sami, pravijo, da se po tem načinu gradi mnogo hitreje, da je potrebno manj delavcev in da je gradnja tudi znatno cenejša. / I. M.

Vir: Glas Gorenjske, 19. 12. 1958

.....

Viri:

Radovljiški zbornik 1992 (izdala Skupščina občine Radovljica, urednik Jože Dežman); Iz zgodovine osnovne šole v Radovljici (avtorica Verena Štekar-Vidic)

Med Jelovico in Karavankami – Radovljiški zbornik 2000 (Založnik: Občina Radovljica, urednik Jože Dežman); Industrija (avtorica Nadja Gartner-Lenac)

DAR je v skoraj desetih letih digitaliziral več kot deset tisoč enot foto gradiva naše občine. Najtežje je dobiti (kupiti, poskenirati iz knjig ali osebnih arhivov ...) foto

gradivo prvih povojnih let. V tej mapi bi radi časopisnim člankom, ki govorijo o povojni gradnji v mestu in okolici, dodali vsaj kakšno fotografijo.

Zato vljudno prosimo vse, ki imate doma kakšno fotografijo, ki jo opisujejo naši pretipkani članki iz časopisov (večina je iz digitaliziranega Glasa), da nam to posodite. Mi bomo to skenirali in vam še isti dan vrnili. Sken pa bo objavljen na teh straneh.

Takisto bomo veseli vsakega popravka, dopolnitve napisanega ... V glavnem, veseli bomo vsakega podatka, ki bi bolje orisal prva povojna leta.

.....

Pripravil Goran Lavrenčak - DAR

Prvič objavljeno: 01. 09. 2016

Dopolnjeno: 31. 12. 2016

goran.lavrencak@gmail.com